

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

KOHDENNETTUA TURVALLISUUSVIESTINTÄÄ
AMK-OPISKELIJOILLE

Santeri Hakomäki, Oskari Hurula ja Joni Salo

21.11.2018
ILKKA KAARAKAINEN
Vanhempi opettaja

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäälylystön koulutusohjelma

Tekijät

Santeri Hakomäki, Oskari Hurula, Joni Salo

Työn nimi

Kohdennettua turvallisuusviestintää AMK-opiskelijoille

Työn laji

Opinnäytetyö

Päiväys

29.11.2018

Sivumäärä

70+22

Työn valvoja

Yrityksen yhdysenkilö

Vanhempi opettaja Ilkka Kaarakainen, Koordinoiva opinto-ohjaaja Pirjo Venhovaara
Vanhempi opettaja Kimmo Vähäkoski

Yritys

Savonia ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Pelastuslain 379/2011 28 §, 2 mom, kohta 2:ssa kerrotaan, että turvallisuusviestintä on yksi pelastustoimen lakisäätöistä tehtävistä. Pelastuslaitosten tulee tehdä alueellaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen tähtäävää ohjausta, valistusta ja neuvontaa eli turvallisuusviestintää. Turvallisuus ja turvallisuuden edistäminen kuuluvat kaikille. Turvallisuuden ja turvallisuusorientoitunut ajattelu lähtee liikkeelle ennen kaikkea henkilöstä itsestään mutta myös ulkopuolisista vaikuttajista. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja kehittää Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden turvallisuustietämystä sekä turvallisuuteen liittyviä taitoja. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda pysyvä, ajankohtainen ja helposti ymmärrettävä turvaopas.

Opinnäytetyötä voidaan kutsua projektiksi, joka pitää sisällään useita osaprojekteja. Kokonaisuudessaan tämä opinnäytetyö koostuu neljästä osaprojektista, jotka ovat Savonia-ammattikorkeakoulun Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä, Savonia start- tapahtuma, turvaoppaan valmistus sekä tutkimus turvallisuusosaamisesta. Opinnäytetyön raporttiosiossa on lisäksi selvitetty, mitä asioita Suomessa turvallisuusviestintä sisältää sekä mitä turvallisuudella oikeastaan tarkoitetaan.

Opinnäytetyön tuloksena on tuotettu Savonia-ammattikorkeakoululle kohdennettu turvaopas sekä tutkimustulokset kyseisen ammattikorkeakoulun turvallisuusosaamisesta. Turvaoppaan sekä turvallisuusosaamista käsittelevän tutkimuksen aiheet on rajattu siten, että ne kohdistuvat suoraan ammattikorkeakoululaisiin sekä liittyvät olennaisesti oppilaitoksissa esiintyviin riskeihin sekä onnettomuuksiin.

Avainsanat

Turvallisuusviestintä, turvaopas, turvallisuusosaaminen, turvallisuusviestinnän strategia

Luottamuksellisuus

julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme
Fire Officer (Engineer)

Author
Santeri Hakomäki, Oskari Hurula, Joni Salo

Title of Project
Directed Safety Communication for students of University Of Applied Sciences

Type of Project	Date	Pages
Final Project	28 th November, 2018	70+22

Academic Supervisor	Company Supervisor
Mr Ilkka Kaarakainen, Senior Teacher and Mr Kimmo Vähäkoski, Senior Teacher	Mrs Pirjo Venhovaara, Coordinator Study Advisor

Company
Savonia University Of Applied Sciences

Abstract

The 28 §, 2 paragraph, section 2 of the Rescue Act 379/2011 says that safety communication is the statutory task of rescue services. Rescue departments must accomplish guidance, enlightenment and consultation or safety communication, which aim to prevent a risk of fire and other accidents. Safety and improvement of the safety belongs to all of us. Safety oriented thinking begin primarily from a person but also from an external influence. The aim of this functional final project was to research and improve safety knowledge of the Savonia University of Applied Sciences student's as well as safety related skills. Additionally, the purpose of this final project was to create a permanent, topical and easily understandable safety guidance book.

The final projects can be called an extensive project which contains many part projects. The final projects includes four part projects, which are safety day of the Savonia University of Applied Sciences Mikrokatu campus, Savonia Start -event, a production of a safety guidance book and research of safety expertise. In the report section of the final project there is explained, what kind of facts are included to safety communication and what safety communication actually stands for.

As a result of the final project, is produced the safety guidance book and the research results of safety expertise for Savonia University of Applied Sciences. The topics of the safety guidance book and the research has been restricted so that they directly concentrate on the students of every University of Applied Sciences and relate essentially to the risks and accidents that appear in educational establishments.

Keywords
Safety communication, safety guidance book, safety expertise, strategy of safety communication

Confidentiality
public

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TURVALLISUUS JA TURVALLISUUSVIESTINTÄ	8
2.1	Turvallisuus.....	8
2.2	Turvallisuusviestintä	10
2.3	Turvallisuusviestintää ohjaava sääntely.....	12
2.4	Turvallisuusviestinnän tavoitteet ja vaikuttavuus	13
2.5	Turvallisuusviestinnän kohdentaminen.....	14
3	TURVALLISUUSOSAAMINEN	16
4	PROJEKTIN KUVAUS	20
5	TURVALLISUUSPÄIVÄ MICROKADUN KAMPUKSELLA	24
5.1	Suunnittelu	24
5.2	Toteutus ja arviointi	26
6	TUTKIMUS TURVALLISUUSOSAAMISESTA	29
6.1	Tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen.....	29
6.2	Tulokset.....	34
6.3	Johtopäätökset.....	40
7	TURVAOPAS	43
7.1	Yleinen osa.....	47
7.2	Hätäilmoituksen tekeminen.....	47
7.3	Tapaturmat ja sairaskohtaukset.....	48
7.4	Alkusammutus	48
7.5	Poistuminen hätätilanteessa	49
7.6	Tulipalon sattuessa.....	50
7.7	Kodin turvallisuus	51
7.8	Turvallisuusoppaan arviointi.....	52
8	SAVONIA START.....	53
8.1	Suunnittelu	53
8.2	Toteutus ja arviointi	56

9	POHDINTA.....	58
9.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi	59
9.2	Oma oppiminen ja ammatillinen kehittyminen.....	61
9.3	Jatkokehityksiä.....	62
	LÄHTEET.....	64
	LIITE 1	71
	LIITE 2	74
	LIITE 3	90
	LIITE 4	91

1 JOHDANTO

Turvallisuusviestintä on yksi merkittävä tehtäväkokonaisuus, jota kaikki Suomen pelastuslaitokset tuottavat. Pelastuslaitosten tuottamaa turvallisuusviestintää ohjaavat pelastuslaki, pelastustoimen arvot, visio ja strategia, pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategia, sisäisen turvallisuuden ohjelma, hallitusohjelma, pelastustoimen toiminta- ja taloussuunnitelma sekä aluehallintoviranomaisten peruspalvelun arvioinnit (Kopra 2012). Edellä mainittuja kokonaisuuksia tutkiessamme havaitsimme, ettei pelastuslaitosten tuottama turvallisuusviestintä tavoita kovin hyvin korkeakouluopiskelijoita.

Päätimme toteuttaa opinnäytetyön, jonka keskeisenä tavoitteena on parantaa korkeakouluopiskelijoiden turvallisuustaitoja ja -tietoutta sekä tutkia tuottamamme turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta valitussa kohderyhmässämme. Pidämme korkeakouluopiskelijoita tärkeänä kohderyhmänä turvallisuusviestinnän kannalta. Korkeakouluopiskelijoille suunnattu turvallisuusviestintä olisi mielestämme hyvä jatkumo Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian määrittelemään elinkaarimalliin, jossa turvallisuusviestintää kohdennetaan 4.- ja 8.-luokkalaisiin ja toisen asteen opiskelijoihin (Sisäasiainministeriö 2012, 6). Lisäksi turvallisuusviestinnän kohdentamista korkeakouluopiskelijoihin tukee näkemystämme, että korkeakouluopiskelijoista suuri osa muuttaa uudelle paikkakunnalle opiskeluiden takia ja monet opiskelijoista myös muuttavat ensimmäistä kertaa yksin asumaan. Toteuttamassamme turvallisuusviestinnässä otetaan huomioon myös edellä mainittu ensimmäistä kertaa yksin asumisen näkökulma. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun Savonia kanssa. Savonia-ammattikorkeakoulu on Pohjois-Savon alueella toimiva ammattikorkeakoulu, jolla on kampuksia kolmella eri paikkakunnalla, Kuopiossa, Iisalmessa ja Varkaudessa. Opiskelijoita Savoniassa on noin 6000. Savonia soveltuu yhteistyökumppaniksemme hyvin, koska Savonia kouluttaa useita eri alan opiskelijoita ja yhteistyötä helpottaa se, että olemme itse myös Savonian opiskelijoita.

Opinnäytetyömme koostuu neljästä kokonaisuudesta, jotka ovat kaksi turvallisuuteen liittyvää tapahtumaa, Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä ja Savonia Start -tapahtuma, turvaopas sekä turvallisuusosaamista ja asenteita mittaava tutkimus. Toteutamme Kuopiossa Savonian Microkadun kampuksella turvallisuuspäivän, joka pitää sisällään turvallisuusluentoja, turvallisuuskävelyitä ja alkusammutuskoulutusta. Savonia Start -tapahtuma on ammattikorkeakoulun aloittaville opiskelijoille suunnattu Savonian järjestämä tapahtuma, jossa olemme kertomassa tärkeistä turvallisuusaiheista. Tuotamme yhdessä Savonian kanssa opiskelijoille suunnatun turvaoppaan. Lisäksi teemme tutkimuksen, jossa selvitämme korkeakouluopiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -asenteita, joita hyödynnämme turvaoppaan tekemisessä ja Savonia Startissa.

2 TURVALLISUUS JA TURVALLISUUSVIESTINTÄ

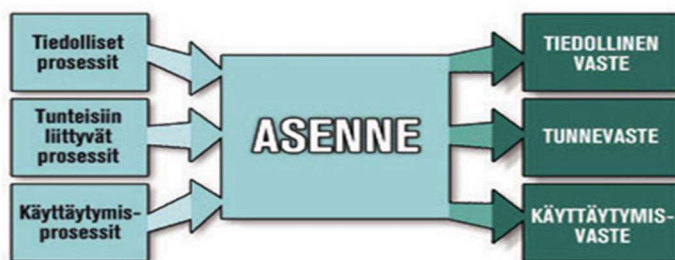
2.1 Turvallisuus

Turvallisuus tarkoittaa jokaiselle ihmiselle eri asioita ja tuntemuksia, joten turvallisuuden määrittäminenkin ei ole yksiselitteistä. Turvallisuus käsitteenä on myös vahvasti sidoksissa aikaan, jota eletään. Turvallisuus on tarkoittanut 1960-luvulla ihmisille erilaisia asioita kuin nykypäivänä. Esimerkkinä voidaan pitää kyberturvallisuutta, jonka tärkeys korostuu jatkuvasti enemmän. Kyberturvallisuuteen ei 50 vuotta sitten ollut tarvetta kiinnittää lainkaan huomiota, toisin kuin nykypäivänä. Sitä, mitä turvallisuus käsitteenä pitää sisällään, täytyykin tarkastella määräajoin uudestaan. Käsittelemme tässä työssä pääsääntöisesti yksilöön liittyviä turvallisuusnäkökulmia. Näitä turvallisuusnäkökulmia käsitellään yleensä termeillä yksilö- tai kansalaisturvallisuus (Kekki 2014, 16–17).

Turvallisuus on käsite, jota on vaikea määritellä yksiselitteisesti, koska siihen liittyy monia seikkoja. Se on monimutkainen ja –tahoinen käsite, joka tarkoittaa eri yhteyksissä eri asioita. Turvallisuus ymmärretään usein vaarojen ja riskien poissaolona. Tällöin turvallisuus näyttäytyy olotilana, jossa ollaan vapaita kaikista uhkista. Turvallisuus voidaan nähdä myös yksilön mahdollisuutena, kykynä ja vapautena toimia omien halujensa ja oikeuksien mukaisesti. Turvattomuus voi näkyä yksilön kokemuksena oman toimintansa haavoittuvuudesta. Turvallisuus voi olla myös jonkin palvelun, tuotteen tai asian ominaisuus. Turvallisuutta voidaan pitää hyvinvoinnin kanssa rinnakkaisena terminä, mutta turvallisuus voidaan nähdä hyvinvoinnin osa-alueena samalla tavalla kuin terveys. Käsitteenä turvallisuus on suhteellinen ja se riippuu aina sen tulkitsijasta. Erilaisessa paikassa ja ajassa sekä näkökulman mukaan se voi tarkoittaa eri asiaa. Turvallisuus -käsitteen valinnalla tehdään ratkaisu, minkälaiset asiat nähdään vaikuttavan turvallisuuteen. Objektiiivinen turvallisuus voidaan nähdä mitattavien turvattomuutta aiheuttavien asioiden, kuten onnettomuuksien ja rikosten, vähyytenä. Subjektiiivinen turvallisuus, eli yksilön tunne turvallisuudesta, ei ole aina yhteydessä objektiiiviseen turvallisuuteen. (Kekki 2014, 13–16.)

Turvallisuus merkitsee minkä tahansa vaaran poissaoloa, varmuutta, ennustettavuutta sekä levollisuutta, joten turvallisuutta voidaankin pitää yleisinhimillisenä arvona. Turvallisuutta voidaan pitää myös modernina ihmisoikeutena, ja nykyaikainen oikeudenmukaisuusajattelu nostaa turvallisuuden tärkeyttä ihmisoikeutena. Se on yksi turvallisuusosoikeuksista. Turvallisuusosoikeuksia ovat tasa-arvoinen oikeus sivistykseen, opetukseen, työhön ja toimeentuloon. Muita turvallisuusosoikeuksiin kuuluvia kokonaisuuksia ovat terveyden- ja sairaanhoito, turmeltumaton ympäristö sekä lepo ja virkistys. Eri hierarkiatasoilla turvallisuus arvona merkitsee eri asioita. Tarkasteltavia tasoja ovat yksilön, ryhmän, yhteiskunnallinen ja ihmiskunnan taso. Yksilön tasolla turvallisuus arvona tarkoittaa sisäistä tasapainoa, ryhmien tasolla perheen tai organisaation turvallisuutta, yhteiskunnan tasolla kansallista turvallisuutta ja ihmiskunnan tasolla turvallisuus arvona tarkoittaa maailman rauhaa. Arvot ja asenteet liittyvät läheisesti toisiinsa. Arvot ovat laajempia kokonaisuuksia, syvemmin sisäistettyjä ja pysyvämpiä taipumuksia kuin asenteet. Asenteet ovat suppeampia ja pinnallisempia, ja tämän takia asenteet elävät ja muuttuvat useammin kuin arvot. Yksilön asenteisiin vaikuttavat monet eri asiat, esimerkiksi taidot, tiedot, tarpeet, tunteet ja arvostukset. Asenteet toimivat ohjenuorana arjen eri tilanteissa ja määrittelevät toiminnan sekä suhtautumisen eri asioihin. Arvot vaikuttavat asenteisiin, mutta asenteet eivät vaikuta arvoihin. (Waitinen 2017, 28–29.)

Asenne tarkoittaa ennalta opittua taipumusta tuntea, ajatella ja käyttäytyä tietyllä tavalla ja tiettyä kohdetta kohtaan. Asenteisiin vaikuttavat vahvasti yksilön kokemat kokemukset tästä tietystä asiasta tai kohteesta. Niin sanottu kolmikomponenttimalli (Kuva 1) liittyy vahvasti asenteisiin. Kolmikomponenttimallin mukaan asenne muodostuu kolmesta osasta, jotka ovat keskenään yhteydessä. Nämä kolme osaa ovat tunne-elementti, tiedollinen elementti ja käyttäytymiselementti. (Waitinen 2017, 28–29.)

Kuva 1 Yksinkertainen asennemalli (Eagly & Chaiken 1993)

Suomen kielen sanalle turvallisuus on englannin kielessä kaksi vastinetta, joilla on toisistaan poikkeava merkitys. Security käsitteenä tarkoittaa niin sanottua kovaa turvallisuutta, joka pitää sisällään esimerkiksi yksityisten turvallisuusyritysten tuottamat erilaiset vartiointipalvelut tai henkilöturvallisuuteen liittyvän turvallisuuden. Safety tarkoittaa pehmeää turvallisuutta, joka pitää sisällään esimerkiksi palo- ja pelastustoimen tuottamaa turvallisuutta, työturvallisuuden tai sosiaaliturvan. Safety-käsite pitää sisällään lisäksi ihmisen turvassa olemisen tunteen. Suomenkielinen turvallisuus-termi pitää sisällään molemmat edellä mainitut englanninkieliset termit. (Mäkinen 2007, 56.)

Turvallisuus voidaan jakaa henkilöturvallisuuteen, tietoturvallisuuteen, toiminnan turvallisuuteen ja fyysiseen turvallisuuteen. Henkilöturvallisuus pitää sisällään yksilöturvallisuuden ja organisaation turvallisuuden. Yksilön kannalta turvallisuudella tarkoitetaan tunnetta ja tarvetta, jonka määrittää yksilön ympärillä vallitseva tilanne ja yksilön kyseisestä tilanteesta tekemät tulkinnat. Organisaation turvallisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa riskit ovat hallinnassa. (Puolustusministeriö 2007, 4 - 5.)

Käsitteenä turvallisuus on laajentunut viime vuosikymmeninä, ja nykyisin se nähdään osana hyvinvointia. Oppilaitosten turvallisuustyötä tukevat ja velvoittavat sisäisen turvallisuuden määritelmä. Oppilailta on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja opettajilla turvalliseen työympäristöön, joten oppilaitosten tehtäviin kuuluu turvallisuuskasvatuksen ja -opetuksen järjestäminen. (Opetushallitus 2015.) Pelastuslaki (379/2011) velvoittaa oppilaitoksia huolehtimaan palo- ja poistumisturvallisuudesta sekä toiminnan turvallisuudesta.

2.2 Turvallisuusviestintä

Tarkastelemme turvallisuusviestintää toisaalta pelastustoimen ja toisaalta oppilaitosten kannalta, koska työmme pohjautuu pelastustoimen tekemään turvallisuusviestintään, mutta työ tehdään oppilaitokselle, joka hyödyntää työn tuotteita ja tuloksia omassa turvallisuustoiminnassaan. Turvallisuusviestintä ei tarkoita täysin samaa molemmissa tarkasteltavissa kohteissa, mutta niistä löytyy paljon yhtymäkohtia. Molemmissa ympäristöissä turvallisuusviestintä tarvitsee onnistuakseen toimia ja ennakolta sovittuja viestinnän perusrakenteita (Opetushallitus 2015, Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10.)

Voimassa olevassa lainsäädännössä käytetään turvallisuusviestinnän osalta termejä valistus, neuvonta ja ohjaus (Pelastuslaki 379/2011, 2 §, 27 §). Termit ovat joltain osin hieman päällekkäisiä. Valistusta pidetään hieman vanhanaikaisena ja negatiivisena sanana. Valistaa-termi tarkoittaa suurille joukoille annettavaa perustietoa (Kotimaisten kielten keskus). Pelastuslaitosten tuottamaa turvallisuusviestintää ei pysty pelkästään kuvaamaan valistus-termillä. Viestintä-termi tarkoittaa viestimistä, tiedottamista, viestin välittämistä tai kommunikaatiota. Viestiä voidaan monella eri tavalla, esimerkiksi sanallisesti, sanattomasti, kuvien avulla tai sähköisesti. (Kotimaisten kielten keskus.) Viestintä-termillä pystyy kuvaamaan turvallisuusviestinnän kaksisuuntaisuutta paremmin kuin valistus-termillä. Pelastustoimen turvallisuusviestintä koostuu kolmesta kokonaisuudesta, jotka ovat turvallisuusneuvonta, turvallisuuskoulutukset ja turvallisuusvalistus (Waittinen 2017, Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10).

Onnettomuuksien ehkäisy on yksi pelastustoimen perustehtävistä. Pelastustoimen tekemä turvallisuusviestintä on osa tätä työtä. Turvallisuusviestintä on laaja-alainen yläkäsite toiminnalle, jossa pyritään neuvonnan, koulutuksen, yleisötilaisuuksien ja joukkoviestinnän keinoin parantamaan yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuustietoutta ja -osaamista (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10; Lapin pelastuslaitos).

Turvallisuusviestintä on turvallisuussuunnittelun osa-alue, jota tehdään tiedottamisen, kouluttamisen ja muun viestinnän keinoin. Onnistuakseen se edellyttää toimia ja sovittuja rakenteita. Onnistuneen turvallisuusviestinnän takana pitää olla mutkaton tiedon saatavuus ja avoin viestintäilmapiiri. Laadukas turvallisuusviestintä tarjoaa mahdollisuuden avoimeen keskusteluun, kysymysten esittämiseen ja palauteen antamiseen. Onnistuessaan turvallisuusviestintä on ennalta ehkäisevää toimintaa, jolla pystyyttään vähentämään onnettomuusriskejä, laskemaan onnettomuuksien todennäköisyyttä sekä minimoimaan niiden negatiivisia vaikutuksia. (Opetushallitus 2015.)

Pelastuslaitoksien tuottamaan turvallisuusviestintään kuuluva turvallisuusneuvonta on satunnaista, yksittäiselle henkilölle suunnattua, lyhytaikaista ja usein lähtöisin asiakkaan tarpeista. Turvallisuusneuvontaan voidaan katsoa kuuluvan esimerkiksi kansalaisille annettava neuvonta puhelimitse tai internetin välityksellä sekä pelastuslaitosten järjestämät poistumisharjoitukset ja niiden valvonta. Tämän lisäksi

pelastuslaitoksilla työskentelevät tekevät sitä usein lähipiirilleen. Pelastuslaitokset antavat turvallisuusneuvontaa myös palotarkastuksien yhteydessä. Turvallisuusneuvonta on yksittäiselle ihmiselle suunnattua lyhytaikaista ja satunnaista toimintaa, joka kohdennetaan asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi puhelinneuvonta tai palotarkastuksen yhteydessä tehtävä neuvonta. (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10; Tampereen aluepelastuslaitos 2010, 7; Lapin pelastuslaitos 2018)

Pelastustoimen turvallisuuskoulutukset ovat suunnitelmallisia ja tavoitteellisia tietyille kohderyhmälle annettavia koulutuksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi turvakävelyt, alkusammutuskoulutukset ja luennot, ylipäättään kaikki toiminta, johon liittyy pelastustoimen antamaa koulutusta (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10; Pohjois-Karjalan pelastuslaitos).

Yleisötilaisuudet voivat olla messuja, joukkotapahtumia tai muita vastaavia. Niissä yleisön kohtaaminen ei ole ennakoitavissa tai määrämuotoista. Joukkoviestintä on joukkoviestimien eli yleisimmin TV:n, radion, internetin, lehtien ja sosiaalisen median kautta tapahtuu turvallisuustiedon jakamista. Hyviä esimerkkejä tällaisista ovat turvallisuuteen liittyvien asioiden mainostaminen, osallistuminen aiheeseen liittyvään keskusteluun sosiaalisessa mediassa tai esillä oleminen perinteisessä mediassa. (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015, 10; Tampereen aluepelastuslaitos 2010, 7.)

2.3 Turvallisuusviestintää ohjaava sääntely

Turvallisuusviestintä on yksi pelastustoimen lakisääteisistä tehtävistä. Pelastuslaitosten tulee tehdä alueellaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen tähtävää ohjausta, valistusta ja neuvontaa, eli turvallisuusviestintää. Muita turvallisuusviestinnän tavoitteita ovat varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä oikeanlainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa. (Pelastuslaki 379/2011 27 §.)

Pelastustoimen arvot ovat ammatillisesti, luotettavasti ja inhimillisesti. Ne on otettava huomioon tehtäessä turvallisuusviestintää, koska se on osa pelastustoimen tehtäviä ja arvot koskettavat kaikkea pelastustoimen toimintaa. Näitä arvoja voidaan pitää turvallisuusviestinnän eettisenä ohjenuorana (Suomen Palopäällystöliitto 2018).

Pelastustoimen strategia vuoteen 2025 asettaa pelastustoimen visioksi seuraavaa: ”Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi - yhteistyössä”. Yksi osa strategiassa esitettyä toiminta-ajatusta on parantaa turvallisuutta vähentämällä onnettomuuksia yhdessä muiden turvallisuuden toimijoiden kanssa. Strategiassa esitetään seitsemän kansallista tavoitetta pelastustoimelle, joista viides on ”Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisön turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta”. Tähän tavoitteeseen pyritään pääsemään lisäämällä yksilöiden ja yhteisöjen vastuuta omasta ja ympäristönsä turvallisuudesta tekemällä laajaa ja pitkäaikaista yhteistyötä eri turvallisuus toimijoiden ja kansalaisten välillä. Ihmisten tietoisuutta omasta ja ympäristön turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista seikoista pyritään lisäämään. Omatoimista varautumista eli tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ennaltaehkäisyä, kykyä suojata omaisuutta ja ympäristöä onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä kykyä toimia tulipalo- tai onnettomuustilanteissa halutaan edistää. Turvallisuusviestintää kohdennetaan entistä tarkemmin, ja sen keskiössä on yksilön vastuun korostaminen. Myös osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja aktiivinen viestintä paloturvallisuusasioista tukevat tavoitteen saavuttamista (Sisäministeriö 2016,8–17.)

Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategia ohjaa pelastuslaitosten ja muiden alan toimijoiden tekemää turvallisuusviestintää. Se pohjautuu pelastuslain säännöksiin sekä pelastustoimen visioon, missioon ja strategiaan. Pelastustoimen turvallisuus viestinnän strategiset painopisteet ovat toimintaprosessin uudistaminen, palvelujen tuottaminen, kohderyhmien valinta ja verkostoituminen ja henkilöstöresurssien kehittäminen. (Sisäasiainministeriö 2012, 1– 2.)

2.4 Turvallisuusviestinnän tavoitteet ja vaikuttavuus

Turvallisuusviestinnällä pyritään parantamaan ihmisten valmiuksia ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja toimimaan mahdollisen onnettomuus- ja vaaratilanteen sattuessa (Helsingin pelastuslaitos). Onnettomuuksien ehkäisyllä tarkoitetaan niitä ihmisen tekemiä toimia, joilla yritetään pienentää onnettomuuksien todennäköisyyttä, ja toimia, joilla ennalta varautumalla vähennetään onnettomuuksien aiheuttamia vahinkoja. Pelastuslaissa on meitä jokaista koskevia velvoitteita, jotka ovat toimintavelvollisuus, yleinen huolellisuusvaatimus ja velvollisuus varovaisuuteen tulen käsittelyssä (Pelastuslaki 379/2011, 3–5 §). Edellä mainitut lainkohdat määrittelevät raamit omatoimiselle onnettomuuksien ehkäisemiselle. Jokaisen ihmisen tulee noudattaa

pelastuslain paloturvallisuussäännöksiä ja määräyksiä. Vaarallisia aineita ja tulta käsiteltäessä tulee noudattaa erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta. Vaaratilanteiden syntymistä on pyrittävä ennaltaehkäisemään, jotta riski tulipalojen syttymiselle olisi mahdollisimman pieni. Jokainen on velvollinen tekemään hätäilmoituksen havaitessaan onnettomuus- tai vaaratilanteen, varoittamaan vaarassa olevia sekä ryhtymään kykyjensä mukaisiin pelastustoimiin. Onnistuneen pelastustoiminnan kannalta on tärkeää, että onnettomuuden havainneet osaavat toimia oikein ennen ammattiavun saapumista paikalle. (Sisäministeriö s.a.a.)

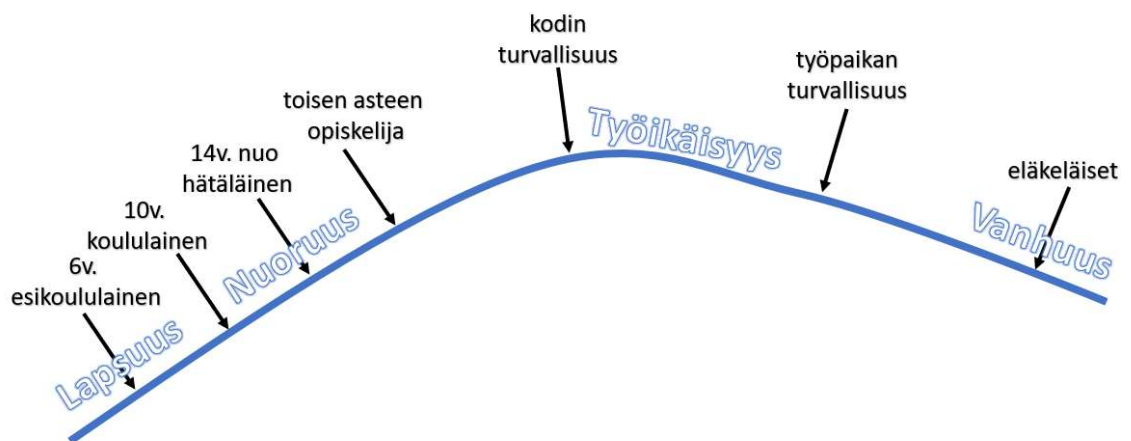
Turvallisuusviestinnän vaikuttavuutta on vaikea yksiselitteisesti mitata. Pelastustoimessa mitataan tällä hetkellä turvallisuusviestintää sen tavoittavuuden avulla eli tarkastellaan, kuinka monta henkilöä turvallisuusviestintä tavoittaa mitattavalla ajanjaksolla. Mitattaessa pelkkää määrää katsontakanta on hyvin suppea, jolloin ei saada luotettavaa tietoa turvallisuusviestinnän vaikuttavuudesta. (Viinamäki 2013, 42.)

2.5 Turvallisuusviestinnän kohdentaminen

Pelastuslaitokset kohdentavat turvallisuusviestintää pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian mukaisesti. Turvallisuusviestinnän kohderyhmä on erittäin laaja, koska siihen sisältyy jokainen ihminen ja toiminnan harjoittaja sekä rakennuksen omistaja ja haltija. Turvallisuusviestintä tulisi kohdentaa riskiperusteisesti. Pelastuslaitostasolla turvallisuusviestinnän kohdentaminen lähtee palvelutasopäätöksestä. Erityisiä paloturvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ovat syrjäytyminen, ikääntyminen, vammaisuus, kulttuurierot, alkoholin ja muiden päihteiden käyttö, tupakointi, tulisijat, ruoanlaitto ja tahallisuus. Lisäksi pelastuslaitosten tulee turvallisuusviestinnässä huomioida erityisesti harvaan asutut alueet. (Sisäasiainministeriö 2012, 6.)

Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategiassa on määritelty elinkaarimalli (Kuva 2), joka pelastuslaitosten täytyy ottaa huomioon toteuttaessaan turvallisuusviestintää. Elinkaarimallilla saadaan varmistettua tarkoituksenmukaisen turvallisuusviestinnän saavutettavuus eri ikäryhmille ja eri elämäntilanteissa oleville ihmisille. Elinkaarimallin mukaiset kohderyhmät ovat lapset, nuoret, perheelliset, työelämässä olevat ja ikäihmiset. Elinkaarimallin noudattaminen eri pelastuslaitoksessa yhtenäistää valtakunnallisesti turvallisuusviestintää ja antaa mahdollisuuden turvallisuusviestinnän

laadulliselle mittaamiselle. Pelastuslaitokset tukevat kouluja niiden omatoimisessa varautumisessa sekä muissa turvallisuuteen liittyvien velvoitteiden täyttämässä. Lapsille ja nuorille suunnataan kohdennettua turvallisuusviestintää, jonka kohderyhminä ovat esikoululaiset, 4.- ja 8.-luokkalaiset ja toisen asteen opiskelijat. Tärkeänä nuorten syrjäytymistä ehkäisevänä toimenpiteenä pelastuslaitokset pyrkivät innostamaan nuoria palokuntaharrastuksen pariin. (Leinonen 2012, 2; Sisäasiainministeriö 2012, 6–7.)

Kuva 2. Elinkaarimalli (sisäasiainministeriö 2012; Kanta-Hämeen pelastuslaitos)

Kotien ja asuinkiinteistöjen turvallisuuden parantaminen tapahtuu innostamalla asukkaat itse kiinnostumaan ja edistämään paloturvallisuutta. Toiminnan harjoittajien, hoitolaistosten sekä palvelu- ja tukiasumisen omatoimista varautumista tuetaan ohjaamalla ja neuvomalla. Paloturvallisuuden kannalta riskiryhmiä ovat toiminta-, liikunta-, havainnointi- tai ymmärtämiskyvyltä rajoittuneet henkilöt. Riskiryhmiin kuuluvien osalta pelastuslaitokset parantavat paloturvallisuutta tiivistämällä yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. (Sisäasiainministeriö 2012, 7.)

Pelastuslaitoksen tarjoaman turvallisuusviestinnän lisäksi ammattikorkeakoulut tekevät omalle henkilökunnalle ja oppilaille suunnattua sisäistä turvallisuusviestintää. Monissa koulutusohjelmissa turvallisuusasiat sisältyvät laatu-, turvallisuus- ja riskienhallintaosaaminen kompetenssiin. Turvallisuusviestintä kuuluu siis osaksi opintoja. Opintojaksojen sisältämät turvallisuusaiheet sisältävät useimmin työturvallisuutta ja asiakkaiden turvallisuutta. (Venhovaara.)

3 TURVALLISUUSOSAAMINEN

Turvallisuus on laaja käsite, ja tässä työssä sitä käsitellään pelastustoimen ja kohderyhmän kannalta merkittävimmistä näkökulmista. Osaaminen voidaan määritellä kyvykkyudeksi, joka koostuu tietojen ja taitojen lisäksi myös asenteista, ympäristöstä ja kokemuksista (Forsell 2009, 7). Turvallisuusosaaminen koostuu siis turvallisuuteen liittyvistä tiedoista ja taidoista sekä asennoitumisesta turvallisuutta kohtaan. Ympäristöllä on myös vaikutus yksilön turvallisuusosaamiseen.

Pelastustoimen näkökulmasta ajateltuna keskeiset turvallisuuteen liittyvät tiedot ja taidot pohjautuvat pelastuslakiin. Pelastuslaki 397/2011 määrittelee toisessa luvussa kaikille yleisiä velvollisuuksia ja kolmannessa luvussa kiinteistöihin liittyviä velvoitteita. Näistä luvuista löytyvät asiat, jotka kuuluvat jokaisen turvallisuusosaamiseen pelastustoimen näkökulmasta. Yleinen toimintavelvollisuus tarkoittaa, että jokaisen on kykynsä mukaisesti toimittava tulipalon sattuessa tai muussa vaaratilanteessa ja hälytettävä apua sekä ryhtymään pelastustoimenpiteisiin (Pelastuslaki 397/2011, 3 §). Toimiminen tarkoittaa esimerkiksi alkusamuttamista tulipalossa tai ensiavun antamista loukkaantuneelle Avun hälyttämiseen kuuluu hätäilmoituksen tekeminen hätäkeskukseen ja tulipalolle tai muun onnettomuuden seurauksille altistuvan varoittaminen.

Huolellisuusvelvoite tarkoittaa, että on toimittava huolellisesti, jotta välttyttäisiin tulipalolta tai muilta onnettomuuksilta. Tarkoituksena on, että ihmiset toimivat niin, etteivät omalla toiminnallaan aiheuta huolimattomuuttaan tulipaloja tai muita onnettomuuksia. Lisäksi jokaisen on valvottava, että oman määräysvallan piirissä noudatetaan säännöksiä, jotka on annettu tulipalojen tai onnettomuuksien ehkäisemiseksi. (Pelastuslaki 397/2011, 4 §.) Varovaisuus tulen käsittelyssä on jatkoa huolellisuusvelvoitteelle liittyen erityisesti tulen käsittelyyn. Tulen ja vaarallisten aineiden käsittelyssä pitää olla erityisen huolellinen ja varovainen. (Pelastuslaki 397/2011, 5 §.)

Pelastuslain 379/2011 kolmannessa luvussa määritellään turvallisuuteen liittyviä velvoitteita, jotka koskevat rakennusten turvallisuutta. Pelastuslain (379/2011) 9 § rakennusten palo- ja poistumisturvallisuudesta velvoittaa kiinteistön omistajaa ja haltijaa sekä toiminnanharjoittajaa pitämään kiinteistöä siinä kunnossa, että eri syistä

sattuvien tulipalojen mahdollisuus ja mahdollinen leviäminen olisi mahdollisimman pientä, rakennuksessa olevien henkilöiden on mahdollista poistua onnettomuuden sattuessa tai heidät on mahdollista pelastaa, pelastustoiminta on onnettomuuden sattuessa mahdollista sekä pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon rakennuksessa. Edellä mainitut turvallisuusseikat ovat sellaisia, jotka jokaisen on hyvä tunnistaa.

Pelastuslain (379/2011) 10 § velvoittaa kiinteistön omistajaa, haltijaa sekä toiminnanharjoittajaa pitämään rakennuksen poistumistiet sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti. Poistumisreittien turvallisen ja tehokkaan käytön edellytys on, ettei poistumisreiteillä säilytetä tavaraa ja että poistumisreiteillä olevat ovet aukeavat poistumissuuntaan ilman avaimia. Jokaisen rakennuksen käyttäjän olisi hyvä tuntea rakennuksen poistumisreitit, oli sitten kyseessä oma-asunto tai oppilaitos. Kun kyseessä on entuudestaan tuntematon rakennus, olisi hyvä pitää itsensä tietoisena lähimmästä poistumisreitistä mahdollisen onnettomuuden varalta. Tästä syystä olisi hyvä tuntea poistumisopasteet.

Pelastuslain (379/2011) 11 § velvoittaa kiinteistön omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa pitämään kiinteistön pelastustiet kulkukelpoisina. Tämä tarkoittaa lähinnä sitä, että talvisin pelastustiet aurataan, jotta talvisinkin pelastustiet ovat käyttökuntoiset, sekä sitä, ettei pelastusteille aseteta käyttöä haittaavia esteitä, esimerkiksi pysäköidä ajoneuvoja.

Kiinteistön haltijan, omistajan ja toiminnan harjoittajan tulee omalta osaltaan ennaltaehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia. Lisäksi edellä mainittujen tahojen tulee omatoimisesti varautua suojaamaan ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä mahdollisissa vaaratilanteissa sekä varautua sammuttamaan tulipaloja ja lieventämään muiden onnettomuuksien vaikutuksia. Myös poistumista turvaavat toimenpiteet ja pelastustoimintaa helpottavat toimenpiteet kuuluvat näiden tahojen vastuulle. (Pelastuslaki 379/2011 14§). Tämä pykälä käsittää erittäin laajasti varautumiseen liittyviä asioita sisältäen esimerkiksi omatoimisen varautumisen tulipaloihin hankkimalla alkusammutuskalustoa ja pitämällä palovaroittimet toimintakuntoisina. Toisena esimerkkinä voidaan pitää pidempää mahdollista sähkökatkosta tai luonnonilmiötä, johon on hyvä varautua elintarvikkeilla ja puhtaalla juomavedellä.

Pelastuslain (397/2011) 15 § käsittelee rakennuksen pelastussuunnitelmaa, joka tietyt edellytykset täytyttyä pitää laatia. Yksi turvallisuusosaamisen osa-alue on tuntee oman toiminta-alueen mahdollinen pelastussuunnitelma. Yleisimpiä ihmisiä koskettavia pelastussuunnitelma ovat taloyhtiöiden ja työpaikkojen pelastussuunnitelmat. Näihin edellä mainittuihin pelastussuunnitelmiin perehtyminen on erityisen tärkeää.

Pelastuslain (379/2011) 17 § käsittelee palovaroittimia. Kiinteistön haltija on velvoitettu pitämään huolta, että kiinteistö on varustettu riittävällä määrällä toimintakuntoisia palovaroittimia tai muita laitteita, jotka havaitsevat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tulipalon. Käytännössä tämä tarkoittaa turvallisuusosaamisen kannalta sitä, että ihmiset tiedostavat asunnon palovaroittimien oikean määrän ja sen, miten ne kuuluvat sijoittaa huoneistoon, sekä pitävät varoittimet toimintakuntoisina.

Turvallisuusosaamista voi tarkastella moniin eri osa-alueeseen liittyen kuten hätätilanteisiin, liikenne-, palo-, sähkö- ja tieturvallisuuteen ja ensiapuosaamiseen (Lindfors, Somerkoski, Kärki, Kokki 2017, 120). Sisäministeriön TNS Gallup Oy:lla teettämässä kyselyssä ”Väestön käsitykset ja tiedot pelastustoimesta” turvallisuusosaamista oli lähestytty hätätilanteissa toimisen ja onnettomuustilanteisiin varautumisen kannalta. Onnettomuustilanteisiin varautumiseen kuuluvat omatoiminen varautuminen kotona, johon kuuluu alkusammuttimien ja muiden paloturvallisuuslaitteiden kuten palovaroittimen hankinta ja ylläpito, kodin ensiapuvälineistö, poikkeusoloihin varautuminen sekä turvallisuusosaamisen hankinta koulutusten kautta. (Sisäministeriö 2014.) Hätätilanteissa toimimiseen kuuluvat hätänumeron tunteminen ja hätäilmoituksen teko, alkusammutus ja toiminta tulipalon sattuessa sekä hätäensiavun antaminen. (Sisäministeriö 2014.)

NouHätä!-turvallisuuskampanjan koulutusmateriaaleissa turvallisuusosaaminen on jaettu paloturvallisuuteen ja tapaturmien ehkäisyyn. Paloturvallisuus pitää sisällään tulipalojen ennalta ehkäisyyn, huolellisuuden ja varovaisuuden tulen käsittelyssä, palovaroittimeen liittyviä asioita, alkusammutusta, poistumista tulipalosta ja poistumisreittien tuntemista. Tapaturmat ja onnettomuudet pitävät sisällään tapaturmien ennaltaehkäisyä, auttamisvelvollisuuden ja hätäensiavun. Lisäksi siellä käydään läpi yleinen vaaramerkki ja toiminta sen aikana. (NouHätä!.)

Työtämme varten joudumme rajaamaan, minkälaista turvallisuusosaamista käsittelemme. Päädyimme rajaamaan turvallisuusosaamisen hätätilanteissa toimimiseen, omatoimiseen varautumiseen ja turvallisuusvelvollisuuksien tuntemiseen. Hätätilanteissa toimiminen tarkoittaa niitä välittömiä toimenpiteitä, joita ihmisten tulee osata, jotta he selviävät yllättävistä tilanteista ja pystyvät tarvittaessa auttamaan muita ihmisiä. Näitä taitoja ja tietoja ovat hätäilmoituksen teko ja muiden vaarassa olijoiden varoittaminen, hätäensiapu, alkusammutus ja toimiminen tulipalon sattuessa. Omatoiminen varautuminen on varautumista arjen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Myös onnettomuuksien ja tulipalojen ennaltaehkäiseminen noudattamalla turvallisilla toimintamalleja on osa omatoimista varautumista. Omatoimiseen varautumiseen kuuluu onnettomuuksia ehkäisevät tiedot ja taidot sekä varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Turvallisuusvelvollisuuksia tulee lähinnä pelastuslaista. Tärkeimpiä näistä ovat toimintavelvollisuus, huolellisuusvelvoite ja velvoite varovaiseen tulen käsittelyyn.

4 PROJEKTIN KUVAUS

Toiminnallista opinnäytetyötämme voidaan kutsua projektiksi, joka pitää sisällään useita osaprojekteja. Projekti on työkokonaisuus, josta on selkeästi havaittavissa tavoitteet ja lopputulos sekä projektilla on laadittu suunnitelma, johon projekti perustuu. Projektilla on myös selkeästi määritelty ajallinen kesto sekä resurssit. Opinnäytetyökokonaisuudestamme löytyvät projektille tyypilliset vaiheet: aloitus ja suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi (Huotari & Salmikangas). Opinnäytetyömme osaprojektit ovat Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä, Savonia Start -tapahtumaan osallistuminen, turvaoppaan laatiminen sekä opiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -asenteita selvittävä tutkimus.

Opinnäytetyöprojekti alkoi aloitus- ja suunnitteluvaiheesta. Aloitus- ja suunnitteluvaihe pitää sisällään projektin tavoitteet, sopimukset yhteistyökumppaneiden kanssa, toteutussuunnitelman, projektin aikataulun, osaprojektien määrittelemisen, resurssien määrittelyn sekä keskinäisen työjaon. Projektin ensimmäinen vaihe alkoi syksyllä 2016 keskinäisillä keskusteluillamme, joissa kävi ilmi meitä kaikkia kolmea yhdistävä halu tehdä toiminnallinen opinnäytetyö. Sovimme, että aloitamme toiminnallisen opinnäytetyöprojektin tammikuussa 2017. Keskustelimme mahdollisesta aiheesta, ja keskusteluissa esiintyi usein turvallisuusviestintään liittyvän tapahtuman järjestäminen, joten päätimme ottaa selvää, olisiko tämän tyyppiselle tapahtumalle tarvetta. Lisäksi oli selvitettävä, kelpaako turvallisuusviestintätapahtuman järjestäminen opinnäytetyön aiheeksi. Päätimme kysyä Pelastusopiston turvallisuusviestinnästä vastaavalta opettajalta Ilkka Kaarakaiselta, onnistuisiko opinnäytetyön tekeminen turvallisuusviestintätapahtuman ympärille. Kaarakaisen mielestä se sopi hyvin opinnäytetyön aiheeksi, joten aloimme perehtyä turvallisuusviestintään ja tapahtuman järjestämiseen tarkemmin sekä miettimään tapahtuman kohderyhmää.

Kohderyhmää suunniteltaessa tutkimme Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategiaa vuosille 2012–2025 (Sisäasiainministeriö 2012) ja sieltä havaitsimme, että korkeakouluopiskelijat jäävät omana joukkonaan ulkopuolelle valtakunnallisen strategian elinkaariajattulusta sekä riskiperusteisesta turvallisuusviestinnän kohdentamisesta. Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategiaan (Sisäasiainministeriö 2012) on kirjattu paloturvallisuudelle erityisiä riskitekijöitä, joita ovat syrjäytyminen, ikääntyminen, vammaisuus, kulttuurierot, päihteiden käyttö ja

tupakointi, tulisijat, ruoanlaitto sekä tahallisuus. Edellä mainittuja riskitekijöitä löytyy toki korkeakouluopiskelijoistakin, mutta suoranaisesti korkeakouluopiskelijoihin liittyvää erityistä rikitekijää ei strategiaan ole kirjattu. Strategiaan kirjattu elinkaarimalli pitää sisällään lapset, nuoret, perheelliset, työelämässä olevat ja ikääntyneet. Elinkaarimallissakaan ei oteta korkeakouluopiskelijoita omana kohderyhmänä huomioon. (Sisäasiainministeriö 2012, 6.) Päädyimme valitsemaan ammattikorkeakouluopiskelijat kohderyhmäksemme. Valintamme oli luonteva, koska myös me olemme ammattikorkeakouluopiskelijoita.

Päätimme toteuttaa turvallisuusviestintään liittyvän tapahtuman ja pohdimme, millaiset mahdollisuudet meillä olisi tapahtuman järjestämiseen. Päädyimme kahteen vaihtoehtoon tapahtuman järjestämisessä, joko järjestäisimme itse oman turvallisuusviestinnän tapahtuman, jota markkinoisimme kohderyhmällemme, tai pyytäisimme yhteistyökumppaniksemme tahoja, jolla on valmiina korkeakouluopiskelijoille suunnattu tapahtuma, johon me voisimme tuottaa turvallisuusviestinnällistä sisältöä. Arvioituamme erilaisia vaihtoehtoja päädyimme hakemaan mahdollisia yhteistyökumppaneita erityisesti korkeakouluista. Löysimme yhteistyökumppaniksi Savonia-ammattikorkeakoulun. Savonia järjestää joka syysy aloittaville opiskelijoille Savonia Start -tapahtuman, jonka yhteyteen sopisi hyvin opiskelijoille suunnattua turvallisuusviestintää.

Otimme yhteyttä Savonian turvallisuustyöryhmässä jäsenenä olevaan koordinoivaan opinto-ohjaajaan Pirjo Venhovaaraan. Esittelimme ideamme Savonia Start -tapahtuman yhteydessä tehtävästä turvallisuusviestinnästä ja sen ympärille rakentuvasta opinnäytetyöstämme. Saimme kuulla, että Savonialle olisi tarvetta muullekin turvallisuustyölle. Päätimme pitää kokouksen turvallisuusviestinnän tuomisesta mukaan Savonia Start -tapahtumaan ja muista Savonian toiveista turvallisuusviestintään liittyen 2.3.2017 Mikrokadun kampuksella. Kokouksen tarkoituksena oli käydä läpi meidän ehdotuksemme osallistumisesta Savonia Start -tapahtumaan, kuulla, mitä mieltä Savonian edustaja suunnitelmastamme oli, ja keskustella muista turvallisuusviestinnän tarpeista Savonialla.

Kokouksessa kävi ilmi, että Savoniassa olisi tarve järjestää Savonian Microkadun kampuksella opiskelijoille suunnattuja turvallisuuskoulutuksia. Tämän lisäksi Venhovaara kertoi, että Savoniassa olisi tarve tehdä opiskelijoille suunnattua turvallisuusmateriaalia, kuten turvaoppaita tai videoita. Käsittelimme kokouksessa myös Savonia Start -tapahtumaan osallistumista, ja Venhovaara oli kanssamme samaa mieltä, että kyseisessä tapahtumassa olisi hyvä toteuttaa turvallisuusviestintää ja olisimme tapahtumaan tervetulleita.

Opinnäytetyöstämme muodostui moniosainen kokonaisuus, joka sisälsi neljä osaprojektia. Osaprojekteina olivat Microkadun kampukselle järjestettävä turvallisuuspäivä, turvallisuusosaamista ja -asenteita selvittävä tutkimus, Savonian käyttöön tehtävä turvaopas ja turvallisuusviestinnällinen osuus Savonia Start -tapahtumaan.

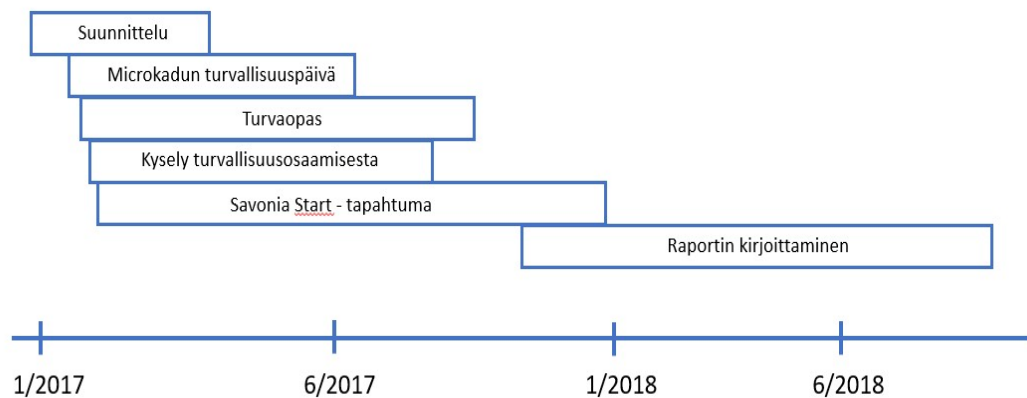
Suunnittelimme keskinäisen työjaon niin, että Santeri Hakomäki toimi yhteyshenkilönä ohjaavien opettajien, Savonian yhteyshenkilön ja muiden opinnäytetyöhön osallistuvien tahojen välillä sekä oli vastuussa Microkadun turvallisuuspäivän ja Savonia Start -tapahtumassa järjestelyistä ja sisällöistä. Joni Salo oli vastuussa turvaoppaan suunnittelusta ja toteutuksesta ja Oskari Hurula vastasi oppilaiden turvallisuusosaamista ja -asenteita mittaavan tutkimuksen tekemisestä. Sovimme auttavamme toisiamme toisten vastuualueilla tarpeen vaatiessa. Opinnäytetyön raporttiosuuden kirjoitimme yhdessä siten, että jokainen kirjoitti pääasiassa omasta vastuualueestaan.

Kerroimme Ilkka Kaarakaiselle, millaisen kokonaisuuden olimme suunnitelleet. Kaarakainen mielestä kokonaisuus sopi kolmen hengen opinnäytetyöksi ja ehdotti Kimmo Vähäkosken ottamista toiseksi ohjaavaksi opettajaksi. Ehdotus sopi meille ja Vähäkoskelle, joten opinnäytetyöllämme oli kaksi ohjaajaa. Ilmoitauduimme opinnäytetyöseminaariin ja laadimme opinnäytetyöstämme kirjallisen suunnitelman, jonka esittelimme 30.3.2017. Suunnitelmamme hyväksyttiin sellaisenaan.

Opinnäytetyöprojektin toinen vaihe eli toteutusvaihe alkoi yhtäaikaaisesti Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän ja opiskelijoiden turvallisuustietoa ja -asenteita mittaavan tutkimuksen suunnittelulla. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän yhteydessä päätettiin toteuttaa oppilaiden turvallisuusosaamista ja -asenteista selvittävä kyselytutkimus. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän toteutuksen ja kyselyn

teettämisen jälkeen aloimme suunnitella Savonia Start -tapahtumaa ja turvaopasta sekä käsitellä tutkimuksen tuloksia. Turvaopas ja Savonia Start -tapahtuma liittyivät vahvasti toisiinsa, koska yhtenä osana Savonia Start -tapahtumaa oli jakaa opiskelijoille valmiita turvaoppaita. Savonia Start -tapahtuman ja turvaoppaan laadinnan jälkeen oli vuorossa opinnäytetyön raporttiosuuden kirjoittaminen.

Opinnäytetyöprojektin kolmannessa vaiheessa eli päättämisvaiheessa arvioimme jokaisen osaprojektin onnistumisen ja tavoitteisiin pääsyn. Usein projektien aikana, kuten myös tässä opinnäytetyöprojektissa, havaitaan uusia ideoita ja tarpeita, joita ei ole osattu ottaa huomioon projektin suunnitteluvaiheessa. Projektin aikana tehdään huomioita siitä, miten projektia voitaisiin jatkaa. (Suopajarvi 2013, 9–10.) Projektin päättämisvaiheessa kävimme Savonian yhteyshenkilön ja opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa projektin toteutumista läpi ja kävimme keskenämme keskustelua projektin toteutumisesta. Edellä mainittuja asioita käsitellään opinnäytetyön pohdinta osiossa. Opinnäytetyö raportin kirjoittaminen kuuluu projektin päättämisvaiheeseen. Alla olevassa kuvassa on havainnollistettu milloin eri osaprojektit on tehty (Kuva 3).

Kuva 3. Opinnäytetyöprojekti aikajanalla

5 TURVALLISUUSPÄIVÄ MICROKADUN KAMPUKSELLA

5.1 Suunnittelu

Microkadun turvallisuuspäivän osaprojekti alkoi aloitus ja suunnitteluvaiheella. Olimme tiiviissä yhteistyössä Pirjo Venhovaaran kanssa suunnitellessamme Microkadun kampuksen turvallisuuspäivää. Lopulta päädyimme kokonaisuuteen, jossa toteutamme Microkadun kampuksella opiskeleville ammattikorkeakouluopiskelijoille turvallisuuteen liittyviä oppitunteja, turvallisuuskävelyitä ja alkusammutuskoulutusta. Tavoitteeksemme muodostui saada koulutettua mahdollisimman iso määrä opiskelijoita laadukkaalla opetuksella, niin että koulutettavien määrä on tasapainossa kouluttajien määrän kanssa. Lisäksi tahtoimme, että koulutusta pystyttäisiin suuntamaan mahdollisimman laajasti kaikille koulutusaloille. Päätimme myös selvittää ammattikorkeakouluopiskelijoiden turvallisuuteen liittyvien asioiden tietämisen tasoa kirjallisella kyselyllä. Kirjallinen kysely olisi osa tutkimusta, jolla tutkitaan korkeakouluopiskelijoiden turvallisuustietoja ja -asenteita. Turvallisuuspäivä päätettiin toteuttaa 20.4.2017 kuuden tunnin kokonaisuutena.

Ilkka Kaarakaisen kanssa keskustellessamme Microkadun kampuksella järjestettävästä turvallisuuspäivästä ja päivän toteuttamisesta nousi esiin ajatus yhdistää turvallisuuspäivän toteuttaminen keväällä 2017 palopäällystön koulutusohjelman Amk N15 kurssille Pelastusopistolla järjestettävään turvallisuusviestinnän opintojaksoon. Ajatuksena oli, että turvallisuusviestinnän opintojaksolle osallistuvat opiskelijat pääsevät toteuttamaan oikeaa turvallisuusviestintää kouluttajina meidän suunnittelemassa ja koordinoimassamme turvallisuusviestinnän tapahtumassa. Turvallisuusviestinnän opintojaksolta saimme yhteensä 18 palopäällystöopiskelijaa, jotka osallistuvat Microkadun turvallisuuspäivään kouluttajina.

Laadimme yhteistyössä Venhovaaran kanssa ryhmäjaon koulutettavista ja ryhmille kouluttajat. Saimme koulutettavia kolmelta eri koulutusosalta: sosiaali- ja terveys, tekniikan sekä matkailu- ja ravitsemusalalta. Koulutettavia oli suunnitelman mukaan yhteensä 216 henkilöä. Mielestämme koulutettavien määrä olisi hyvässä tasapainossa kouluttajien määrän kanssa. Koulutettavat jaettiin seitsemään ryhmään, jolloin ryhmään tuli sen koon mukaan kahdesta neljään kouluttajaa.

Turvallisuuspäivä oli tarkoitus aloittaa ennalta määritellyissä ryhmissä kello 10.00 turvallisuusosaamista ja -asenteita selvittävällä kyselyllä, joka oli myös osa opinnäytetyötämme. Kyselyn jälkeen kouluttajat pitävät omille ryhmillensä turvallisuusoppitunnin, jonka jälkeen suoritetaan kouluttajien johdolla turvallisuuskävely. Kello 13.00 alkaa kaikille avoin alkusammutuskoulutus ja alkusammutuskoulutusta jatkettaisiin kello 16.00:een asti.

Jokaiselle ryhmälle suunniteltiin luokkatila läheltä ryhmän normaalia opiskeluympäristöä, jossa turvallisuusoppitunti toteutetaan. Jokaisen ryhmän kouluttajat laativat koulutussuunnitelman, jossa käydään läpi koulutuksen tavoite, koulutuspaikka ja koulutuksen kulku. Koulutussuunnitelma hyväksyttiin meillä sekä Ilkka Kaarakaisella. Ohjeistimme kouluttajia tietyillä asioilla, jotka täytyy olla osana heidän pitämäänsä oppituntia (Liite 3). Ohjeistuksessamme oli määritelty, että oppitunti alussa opiskelijoille teetetään kysely, joka on osa opinnäytetyötämme. Tämän jälkeen itse oppitunti voi alkaa. Oppitunnin sisältöön määrittelimme, että sen täytyy pitää sisällään ammattikorkeakouluopiskelijoille kohdennettuja turvallisuuteen liittyviä kokonaisuuksia, joita ovat kodin turvallisuus, alkusammutus, hätäilmoituksen tekeminen, hätäpoistuminen sekä jokaisen ryhmän tutkintoon liittyviä turvallisuuden erityispiirteitä. Erityispiirteillä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että matkailu- ja ravitsemisalán opiskelijoiden kanssa käydään läpi ammattikeittiöön liittyviä turvallisuusriskejä. Lisäksi määrittelimme, että oppitunnin aikana täytyy käsitellä teoria-tasolla, mitä turvallisuuskävely tarkoittaa.

Turvallisuuskävelyt aloitetaan välittömästi turvallisuusoppituntien jälkeen ja lähtöpaikkoina toimivat luokat, joissa on pidetty turvallisuusoppitunteja. Turvallisuuskävelyiden tarkoituksena on havainnoida oppilaille heidän opiskeluympäristöstään turvallisuuteen liittyviä asioita. Turvallisuuskävelyiden aikana käydään läpi alkusammuttimien ja pikapalopostien sijainnit, poistumisopasteet, kokoontumispaikka, paloilmoinpainikkeet, ensiapupisteet, palo-osastointiin ja palo-oviin liittyvät asiat sekä turvallisuuskävelyn aikana havaitut turvallisuusriskit. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.)

Alkusammutuskoulutus päätettiin toteuttaa avoimena harjoituksena kaikille, jotka opiskelevat tai työskentelevät Microkadun kampuksella. Alkusammutus suunniteltiin toteutettavaksi rastikoulutuksena neljällä eri rastilla, jotka olivat allaspalon sammuttaminen nestesammuttimella, roskispalon sammuttaminen nestesammuttimella, nuken sammuttaminen sammutuspeitteellä ja rasvakattilapalon sammuttaminen sammutuspeitteellä. Alkusammutuskoulutuksen rasteja suunniteltaessa otettiin huomioon oppilaitoksessa ja kotona mahdollisesti sattuvia tulipaloja. Samat henkilöt, jotka vastaavat turvallisuusoppituntien ja -kävelyiden vetämisestä, toimivat alkusammutuskoulutuksen rasteilla. (Timonen 2017.)

Ohjeistimme kouluttajia kirjaamaan kaikki turvallisuuteen liittyvät poikkeamat, jotka tulevat ilmi koulutuksien aikana. Näin pystymme laatimaan raportin Savonialle korjausehdotuksista ja puutteista turvallisuuteen liittyen. Järjestimme yhdessä Venhovaaran kanssa kouluttajille mahdollisuuden päästä tutustumaan Savonian Microkadun kampukseen jo ennen turvallisuuspäivää 13.4.2017 kello 8.00–11.00, jotta koulutuksista saataisiin mahdollisimman laadukkaita

5.2 Toteutus ja arviointi

Toteutusvaihe alkoi 20.4.2017. Saavuimme kouluttajiemme kanssa Savonian Microkadun kampukselle hyvissä ajoin sovittuna ajankohtana. Pirjo Venhovaara otti meidät vastaan ja piti meille kampuksen aulassa aloituspuheen. Puheen jälkeen meidät ohjattiin pienissä ryhmissä ennalta sovittuihin luokkiin, jossa kouluttajien olisi tarkoitus tehdä turvallisuuskysely sekä pitää turvallisuusoppitunti.

Työmme kannalta oli pettymys, että monessa ryhmässä koulutettavien osallistujamäärä oli hyvin pieni. Oli jopa ryhmiä, joihin ei saapunut yhtäkään opiskelijaa paikalle. Keskustelimme asiasta Pirjo Venhovaaran ja Seppo Lyyran kanssa, jotka ovat molemmat Savonian turvallisuustyöryhmässä. Venhovaara ja Lyyra olivat erittäin huolissaan tilanteesta ja alkoivat järjestää korvaavia opiskelijoita muilta kursseilta, jotta saataisiin pidettyä suunnitellut koulutukset. Venhovaara ja Lyyra saivat järjestettyä ammattikorkeakouluoppilaita koulutettavaksi, ja saimme pidettyä turvallisuuskyselyt ja turvallisuusoppitunnit noin 60 oppilaalle. Koska alkuperäisessä suunnitelmassa olleet koulutettavat vaihtuivat suurilta osin uusiin koulutettaviin opiskelijoihin, eivät eri

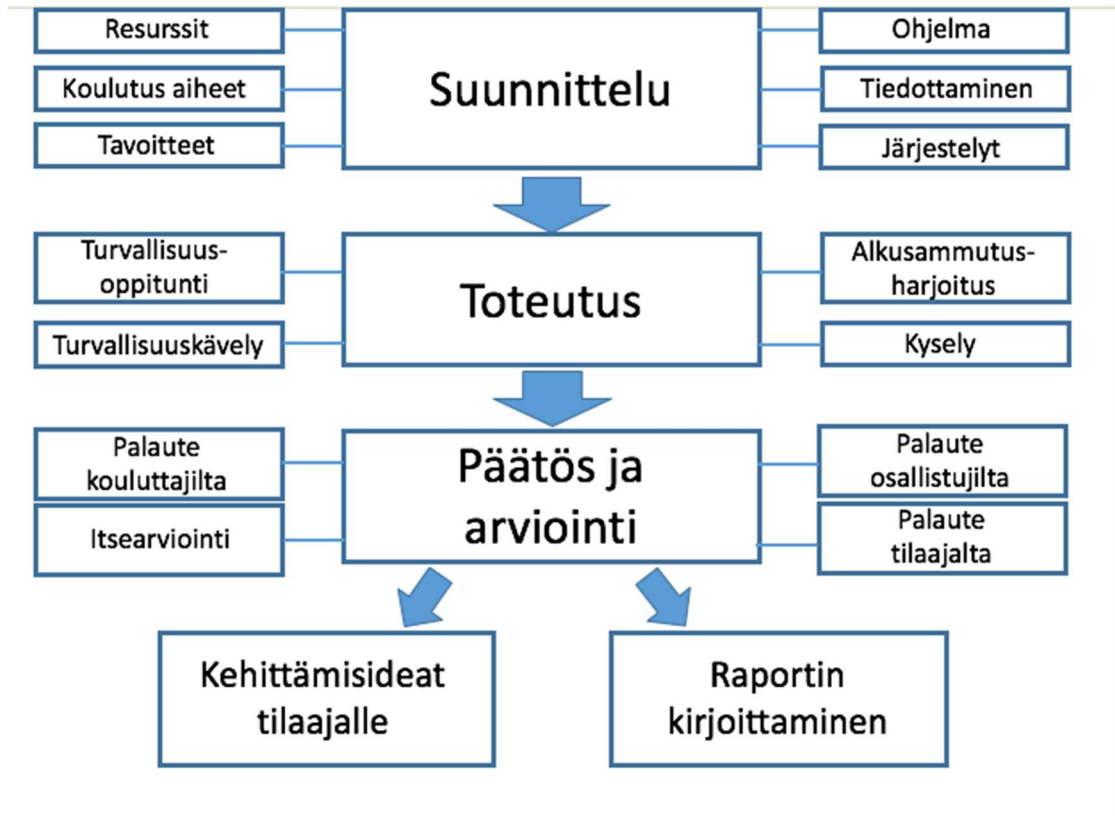
koulutusaloille suunnitellut oppitunnit täysin onnistuneet. Ongelmana oli, että esimerkiksi ympäristötekniikan opiskelijoille suunniteltu oppitunti pidettiin nyt sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille. Onnistuimme kuitenkin pitämään yhtä paljon turvallisuusoppitunteja, kuin oli alun perin suunniteltukin, vaikka koulutettavien ryhmät ja koulutettavien määrä muuttuivat suunnitellusta.

Iltapäivällä valmistelimme alkusammutuskoulutuksen suunnitelmamme mukaisesti. Alkusammutuskoulutukselle oli varattu Savonian Microkadun kampuksen piha-alueella sijaitseva parkkipaikka, jossa koulutus toteutettaisiin. Valmistelimme kaikki neljä alkusammutusrastia, minkä jälkeen aloimme odottaa paikalle saapuvia koulutettavia. Hyvin pian tilanne näytti samalta kuin ennen turvallisuusoppituntejakin, paikalle saapui vain muutamia koulutettavia. Päätimme reagoida tilanteeseen ja kävimme kampuksen sisätiloissa kertomassa opiskelijoille mahdollisuudesta tulla harjoittelemaan alkusammutustaitoja. Tilanteeseen reagoinnista huolimatta saimme koulutettua ainoastaan 14 ammattikorkeakouluopiskelijaa ja viisi Savonian henkilökuntaan kuuluvaa opettajaa. Koulutettavien määrä oli meille suuri pettymys, koska olimme valmistautuneet kouluttamaan useita satoja opiskelijaa ja henkilökuntaan kuuluvaa.

Osaprojektin kolmannessa vaiheessa eli päättämisessä ja arvioinnissa on tarkoitus antaa ja saada palautetta, jonka pohjalta voi arvioida projektin onnistumista (Suopajarvi 2013, 25–27). Päätimme käydä kouluttajien kanssa palautekeskustelun alkusammutuskoulutuksen jälkeen heti jo paikan päällä. Kouluttajien kanssa käydyissä keskusteluissa esiin nousi erityisesti koulutettavien vähäinen määrä ja alhainen osallistumisaktiivisuus. Olimme erityisen tyytyväisiä kouluttajien työpanokseen ja annoimme heille positiivista palautetta. Koimme, että koulutuspäivä oli projektina onnistunut, koska turvallisuuspäivä pystyttiin toteuttamaan täysin suunnitelmamme mukaisesti ja koko päivä pysyttiin aikataulussa.

Laadimme sovitusti kirjallisen raportin (Liite 4) Savonian Microkadun kampuksen turvallisuuspäivästä, raportti lähetettiin Seppo Lyyrälle. Raportti piti sisällään huomionamme turvallisuuspäivästä, kouluttajien huomiot turvallisuutta parantavista toimenpiteistä, alkusammutuskoulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden määrän sekä alkusammutuskoulutukseen osallistuneiden Savonian opettajien nimet. Painotimme raportissa koulutettavien huonoa osallistumisprosenttia. Lyyra kertoi raportin olleen

hyvä ja pahoitteli osallistujien pientä määrää sekä raportin aiheuttavan toimenpiteitä tulevaisuutta ajatellen. Lyyra kertoi, että he muuttavat käytäntöjä, jotta tulevaisuudessa vastaavanlaisiin turvallisuuteen liittyviin tilaisuuksiin osallistuisi enemmän opiskelijoita. Kuvassa 4 on kuvattu Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän vaiheet ja toteutus kokonaisuudessaan.

Kuva 4. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä

6 TUTKIMUS TURVALLISUUSOSAAMISESTA

Opinnäytetyön tutkimuksellisenä osana tehtiin kyselytutkimus, jolla pyrimme selvittämään ammattikorkeakouluopiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -asenteita sekä saamaan tietoa aihealueista, joista toivottaan lisäkoulutusta. Kyselystä saatua tietoa aioimme hyödyntää turvaoppaan sisältöjen suunnittelussa ja osuudessamme Savonia Start -tapahtumaan, jotta pystyisimme vastaamaan mahdollisimman hyvin kohderyhmämme tarpeita ja toiveita.

Kysely oli tarpeellista toteuttaa, sillä korkeakouluopiskelijoiden turvallisuusosaamista ei ainakaan Suomessa ole tutkittu, joten tutkimuksen kautta saimme tarvitsemaamme taustatietoa asiasta. Käytimme määrällistä eli kvantitatiivista tutkimustapaa, jotta saimme numeraalista tietoa turvallisuusosaamisesta, joita voimme käyttää muiden osien perusteluina (Vilkkä & Airaksinen 2004, 58).

6.1 Tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen

Koska halusimme selvittää tämän hetken tilanteen, päätimme valita kvantitatiivisen tutkimuksen (Heikkilä 2014). Päätimme tehdä kontrolloidun kyselyn (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 196) paperilomakkeella, koska sopiva paikka kyselyn tekemiseen oli Microkadun turvallisuuspäivän yhteydessä ja siellä ei ollut mahdollisuutta saada tietokoneita kaikille osallistujille. Lisäksi teettämällä kysely turvallisuuspäivän aikana saimme riittävän määrän vastauksia. Kontrolloidussa kyselyssä vastaajia pystytään informoimaan kyselystä ja antamaan vastausohjeita kasvotusten (Hirsjärvi ym. 2018, 197).

Perusjoukoksi eli joukoksi, jota me halusimme tutkia, valittiin kaikki Savoniassa ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat (Hirsjärvi ym. 2018, 180). Otokseksi päätettiin ottaa turvallisuuskoulutukseen osallistuvat opiskelijat. Siihen osallistuneet ryhmät valittiin sattumanvaraisesti sen mukaan, miten asia heidän lukujärjestyksiinsä sopi. Turvallisuuskoulutukseen piti osallistua opiskelijoita kaikilta Savoniassa olevilta koulutusaloilta lukuun ottamatta luonnonvara- ja taidealaa. Kyseisillä aloilla opiskelee kuitenkin vain pieni osa Savonian opiskelijamäärästä, joten otoksen piti edustaa perusjoukkoa hyvin. (Hirsjärvi ym. 2018, 180–182.)

Halusimme kerätä tietoa opiskelijoiden turvallisuusosaamisesta ja -tiedoista eli toiminnasta, käyttäytymisestä, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä sekä asenteista, joten kyselylomake oli siihen tarkoitukseen sopiva (Hirsjärvi ym. 2018, 197). Kyselylomakkeen laatiminen aloitettiin miettimällä, miten saisimme selville opiskelijoiden turvallisuusosaamisen tason mahdollisimman kattavasti ja luotettavasti. Ensimmäisenä meidän piti määritellä, mitkä olisivat ne turvallisuuden osa-alueet, joita me haluaisimme mitata. Lähestyimme aihetta pelastustoimen näkökannalta, joten valitsimme ne aiheet, joita pelastustoimen turvallisuusviestintä yleensä käsittelee. Perusturvallisuusosaaminen määriteltiin tällä hetkellä tehtävän pelastustoimen turvallisuusviestinnän, aiempien tutkimusten ja lainsäädännön pohjalta. Turvaoppaat, turvallisuusviestinnän painopisteet sekä kohderyhmälle merkittävät aiheet olivat pohjana kysymysten laadinnassa. Rajasimme kyselymme ulkopuolelle muun muassa liikenne-, tieto- ja fyysisenturvallisuuden, koska ne eivät olleet meidän osaamisen keskiössä.

Kyselylomakkeessa (Liite 1) oli viisi osiota. Ensimmäisessä kysyttiin vastaajien taustatietoja. Toisessa osiossa selvitettiin turvallisuusasenteita. Kolmas osio sisälsi turvallisuuteen liittyviä väittämiä ja kysymyksiä. Neljäs osio sisälsi kuvia opasteista ja varoitusmerkeistä, jotka vastaajan tuli tunnistaa. Viidennessä eli viimeisessä osiossa oli kaksi avointa kysymystä. Kyselylomakkeesta pyrittiin tekemään selkeä ja helppo vastattava. Jokaisessa kysymyksessä selvitettiin vain yhtä asiaa ja kysymykset oli ryhmitelty lomakkeen selkeyden takaamiseksi. (Vilkka & Airaksinen 2004, 61.)

Kyselylomakkeen ensimmäisessä osiossa kysyttiin vastaajista taustatiedot, joita olivat ikä, koulutusala ja sukupuoli. Toisessa osiossa selvitettiin vastaajien turvallisuusasenteita ja käsitystä omasta turvallisuusosaamisesta kahdella kysymyksellä, joissa asteikkona käytettiin viisiportaista Likertin asteikkoa nousevalla asteikolla, jotta saatiin selville, miten voimakkaasti vastaajat ovat samaa tai eri mieltä esitettyjen väitteiden kanssa (Hirsjärvi ym. 2008, 200).

Kolmannen osion viisi ensimmäistä kohtaa olivat väittämiä, joihin piti vastata joko kyllä tai ei. Kohdat 6–12 olivat monivalintakysymyksiä. Niihin oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaajan tuli löytää oikea vastaus (Hirsjärvi ym. 2018, 199). Väittämät ja kysymykset käsittelivät alkusammutusta, poistumisturvallisuutta, ensiapua ja toimintaa onnettomuus- tai vaaratilanteissa.

Kolmannen osion kohdat 1, 2 ja 4 käsittelivät alkusammutusta. Alkusammutukseen liittyvät kysymykset olivat itsestään selviä valintoja, sillä tulipalojen ennaltaehkäisyä ja seurausten lieventäminen ovat pelastustoimen turvallisuusviestinnän keskiössä (sisäasiainministeriö 2012, 1). Poistumisturvallisuus on myös merkittävä painopiste pelastustoimen turvallisuusviestinnässä, joten oli luonnollista, että toisen osion kohdat 3, 5 ja 11 käsittelevät sitä.

Otimme mukaan kaksi ensiapuun liittyvää kysymystä, vaikka se ei ole pelastustoimen turvallisuusviestinnän ydinaluetta. Kuitenkin pelastustoimi tuo omassa turvallisuusviestinnässään esiin sen tärkeyttä. Ensiaputaidot ovat tärkeitä kansalaistaitoja, joilla voidaan onnettomuuden tai sairaskohtauksen sattuessa pelastaa ihmishenkiä (Opetushallitus). Toisen osion kohdat 7 ja 8 liittyvät ensiavun antamiseen. Niissä selvitetään vastaajien tietoja hätäensiavusta liittyen tajuttoman ja elottoman potilaan auttamiseen. Toisen osion kohdat 6, 9, 10 ja 12 käsittelevät asioita, joilla ehkäistään onnettomuuksia ja vaaratilanteita. Näitä asioita olivat palovaroittimen toimintakunnossa pitämiseen liittyvät vastuut (Pelastuslaki 379/2011, 17 §; Sisäministeriön asetus palovaroittimen sijoittamisesta ja kunnossapidosta 239/2009, 5 §) ja palovaroittimien määrä asunnossa (Sisäministeriön asetus palovaroittimen sijoittamisesta ja kunnossapidosta 239/2009, 3 §), pelastusteiden käyttö pysäköimiseen (Pelastuslaki 379/2011, 11 §) sekä auttamisvelvollisuus ja toimiminen onnettomuus tilanteessa. (Pelastuslaki 379/2011, 3 §).

Kolmannessa osiossa kysymysten ja väitteiden valintaa ohjasi halu löytää kysyttävistä aihepiireistä asioita, jotka olivat ajankohtaisia joko niiden uutuuden tai asiassa tapahtuneiden muutosten johdosta tai sen vuoksi, että ihmisillä on niistä vääriä oletuksia. Lisäksi haluttiin mitata niitä osa-alueita, joita koimme, että korkeakouluopiskelijoiden tulisi osata. Väittämillä pyrittiin kuvaamaan tilanteita, joita voisi todellisuudessa tulla vastaan. Myös kohderyhmä pyrittiin huomioimaan mahdollisimman hyvin kysymyksiä laatiessa.

Kyselyn neljännessä osiossa oli neljä opastetta ja kaksi varoitusmerkkiä, jotka vastaajan piti tunnistaa. Kysymykset olivat tyypiltään avoimia kysymyksiä (Hirsjärvi ym. 2018, 198). Tunnistettaviksi opasteiksi valittiin defibrillaattori eli sydäniskuri, kokoontumispaikka, paloilmoinpainike ja väestönsuoja. Lisäksi otettiin kaksi kemikaalien vaaroista kertovaa merkkiä CLP-asetuksen mukaista merkkiä GHS06 eli

välitön myrkyllisyys (Tukes 2013a) ja GHS08 eli terveysvaara (Tukes 2013b). Merkkien tuntemus on tärkeää, koska harvoin julkisissa tiloissa, kuten oppilaitoksissa, ihmiset tietävät, missä kokoontumispaikat ja defibrillaattorit sijaitsevat, jos niille ei olisi merkkejä, jotka osoittavat niiden paikan. Tästä syystä olisi hyvä tuntea merkit, jotka osoittavat, missä kyseiset asiat tai paikat ovat.

Väestönsuojan, paloilmoitinpainikkeen ja kokoontumispaikan merkit edustivat perinteisiä jo kauan käytössä olleita merkkejä, joita löytyy lähes jokaisesta julkisesta tilasta. Palosuojelumerkeistä eli niistä merkeistä, jotka ovat punapohjaisia, mukaan valikoitui paloilmoitinpainikkeen merkintäkilpi, koska alkusammutukseen liittyviä asioita oli käsitelty jo osiossa kolme.

Uudet CLP-asetukset mukaiset varoitusmerkit vaarallisille aineille ja seoksille tulivat voimaan joulukuussa 2010 ja niiden siirtymäaika päättyi 1.6.2017 (Tukes, 2015). Tämä muutos oli ajankohtainen kyselyn tekoaikana, joten ne päätettiin ottaa mukaan. Monesti ihmiset joutuvat käsittelemään myös vaarallisia aineita ja seoksia, joten niiden vaaraominaisuudet olisi hyvä tunnistaa.

Kyselyn kolmas ja neljäs osio muodostavat kokonaisuuden, jonka perusteella voidaan arvioida turvallisuusosaamista. Kysymyksiä voidaan tarkastella kaikkia kokonaisuutena, kuvia ja väittämiä erikseen tai kysymyksiä yksittäin. Väittämät ja kuvat kattavat ne turvallisuuden osa-alueet, joita olemme työssä halunneet tutkia. Avoimissa kysymyksissä kysyttiin subjektiivisista turvallisuusuhista ja turvallisuuteen liittyvän koulutuksen tarpeesta. Avoimista kysymyksistä voi nousta esiin seikkoja, joita emme ole kysymyksiä laatiessamme osanneet ajatella (Hirsjärvi ym. 2018, 199). Erityisesti aiheet, joista haluttaan lisäkoulutusta, kiinnostivat meitä työmme kokonaisuuden kannalta.

Kyselyä testattiin kahteen kertaan ennen vastausten keräämistä. Ensimmäisinä koevastaajina käytimme eräitä kurssimme opiskelijoita. Saimme palautetta, jonka pohjalta teimme muutoksia kyselylomakkeeseen. Toisena koe-eränä testiimme vastasivat kohderyhmän kanssa mahdollisimman vertailukelpoiset henkilöt. Täten varmistuimme kyselyn ymmärrettävyydestä kohderyhmän kohdalla. Osan kysymysten kirjoitusasua hieman muutettiin ja yksi kysymys vaihdettiin kokonaan kyselyn testaamisen jälkeen. (Vilka & Airaksinen 2004, 62.)

Tiedot kerättiin Microkadun koulutuspäivän yhteydessä 20.4.2017. Turvallisuusoppitunnin aluksi osallistujille jaettiin kyselylomakkeet, jotka täytettiin paikan päällä. Vastaamiseen kului aikaa noin 10 minuuttia. Kyselyn teettäminen koulutuksen yhteydessä oli hyvä valinta, sillä pystyimme kertomaan kyselyn tarkoituksesta ja antamaan vastaamisohjeet paikan päällä, jolloin mahdollisten väärinymmärrysten riski pieneni. Ongelmaksi muodostui kuitenkin osallistujien pieni määrä, joten joutuimme antamaan osan kyselyistä yhteyshenkilöllemme, joka välitti kyselyt eteenpäin. Kaiken kaikkiaan saimme teetettyä kyselyn 119 opiskelijalla neljältä eri koulutusosalta, jotka olivat sosiaali- ja terveys-, liiketalouden, tekniikan sekä matkailu- ja ravitsemusala.

Saatuamme kaikki lomakkeet takaisin aloimme luomaan aineistoa ja tarkastamaan tietoja. Tietojen tarkistamista varten kävimme läpi kaikki vastauslomakkeet ja mietimme, onko joitain lomakkeita hylättävä virheellisyyksien tai puuttuvien tietojen eli tyhjien vastausten takia. Poistimme yhden, koska se oli opettajan vastaus, eikä täten kuulunut perusjoukkoon. Tietoja emme joutuneet täydentämään (Hirsjärvi ym. 2018, 221–222).

Aineisto piti järjestää, jotta sitä pystyttiin kvantitatiivisesti analysoimaan. Aineisto koodattiin muuttujaluokitusten mukaan, niin että pystyimme tutkimaan haluttuja asioita aineistosta (Hirsjärvi ym. 2018, 222). Aineisto järjestettiin ja sitä analysoitiin Excelissä.

Vastaajien yleistiedoista saimme vastaajien jakautumisen iän, koulutusalan ja sukupuolen mukaan. Yleistietojen perusteella oli myös mahdollista tarkastella vastauksien eroja näiden ryhmien välillä. Turvallisuusasenteita selvittävässä kysymyksissä käytettiin Likertin skaalaa, joten selvitimme, kuinka suuri osuus vastaajista vastasi milläkin tavalla. Tuloksia esittäessä käytettiin pylväs diagrammeja, jotka havainnollistavat hyvin, vastaajien jakautumista eri vaihtoehtojen välillä.

Turvallisuustietoja mittaavissa väittämistä ja kuvista laskettiin, kuinka paljon oli oikeita vastauksia ja kuinka suuri osuus vastauksista oli oikeita. Tarkeastelu tehtiin kokonaisuudessa kaikista vastauksista sekä väittämistä ja kuvista erikseen. Näistä kysymyksistä laskettiin myös, mikä oli mediaani oikeiden vastausten määrälle sekä minimi ja maksimi arvot oikeille vastauksille.

Kuvia ja väittämiä tarkasteltiin myös kysymystasolla. Tarkoituksena oli saada tietoon ne kysymykset, joihin tuli vähiten vastauksia. Avoimista kysymyksistä taulukoitiin ne asiat, joita nousi eniten esiin. Samankaltaisia asioita yhdisteltiin aiheisiin, jotta niistä saatiin mielekästä tietoa.

Alakohtaisia eroavaisuuksia ei ollut mielekästä analysoida aineiston pienen koon johdosta. Meillä ei ollut tarpeeksi tietoa, jotta alakohtaisten erojen tutkiminen olisi ollut mielekästä. Sen tutkimiseen olisi tarvittu tarkempaa tietoa opetussuunnitelmien sisällöistä ja ryhmien saamasta turvallisuuskoulutuksista. Myös vastaajien taustaa olisi pitänyt selvittää tarkemmin. Alakohtaisten erot eivät myöskään olleet opinnäytetyömme kannalta merkitseviä, koska pyrimme huomioimaan kaikki opiskelijat, emme vain tiettyjä aloja. Sukupuolten välisiä eroja ei tutkittu, koska se ei olisi hyödyttänyt meidän opinnäyte työtämme.

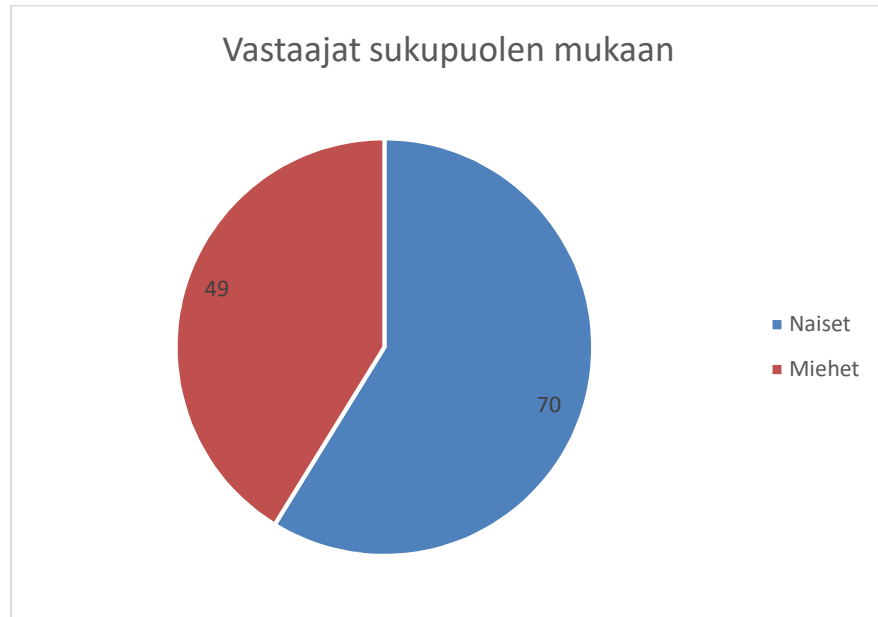
6.2 Tulokset

Kyselyyn vastasi 119 opiskelijaa neljältä koulutusosalta. Edustettuna olivat sosiaali- ja terveys-, tekniikan, liiketalouden ja matkailu- ja ravitsemisala. Savonia-ammattikorkeakoulussa opiskeltavista aloista kulttuuri- ja luonnonvara-alalta ei ollut vastaajia. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat olivat yliedustettuna ja suhteellisesti eniten aliedustettuna olivat tekniikan alan opiskelijat. (Taulukko 1.)

	vastaajia (kpl)	(%)
Sosiaali- ja terveysala	72	60
Matkailu- ja ravitsemusala	20	17
Tekniikan ala	14	12
Liiketalouden ala	13	11

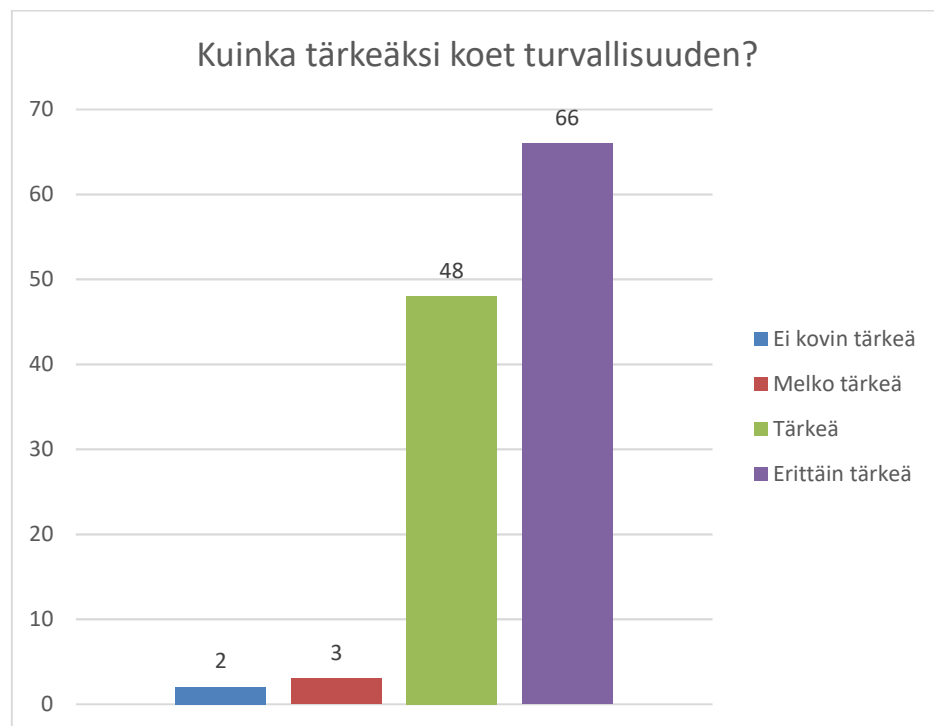
Taulukko 1. Vastaajat koulutusalan mukaan

Vastaajista 70 oli naisia ja 49 miehiä. Vastaajien ikähaarukka oli 19-45 vuotta ja vastaajien iän keskiarvo oli 25 ja mediaani 23 vuotta. Ikä- ja sukupuolijakauma edustavat perusjoukkoa paremmin kuin jakauma eri koulutusalojen välillä. Naisien suurempaa määrää vastaajista selittää sosiaali- ja terveysalan vastaajien suhteellinen määrä vastaajista. (Kuva 5.)

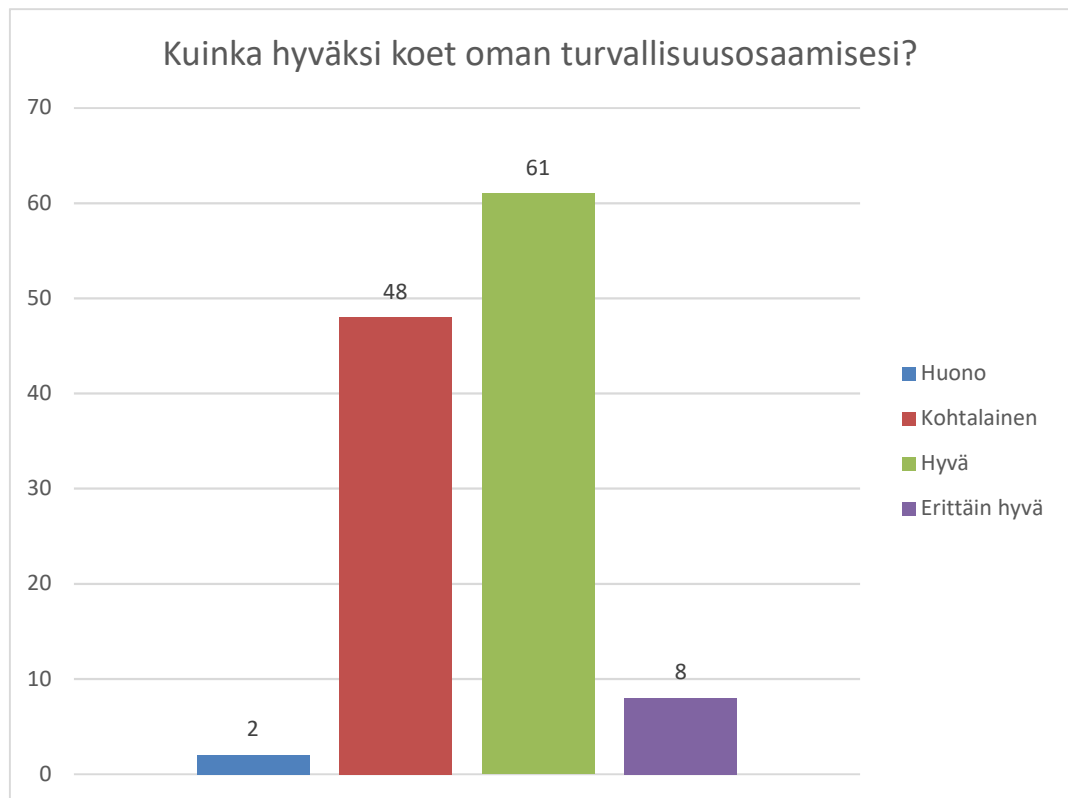
Kuva 5. Vastaajat sukupuolen mukaan

Lähes kaikki vastaajat pitivät turvallisuutta erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Vain noin 4 % vastaajista piti sitä melko tai ei kovin tärkeänä. Yksikään vastaaja ei ilmoittanut turvallisuuden olevan turha asia. Vastausten perusteella turvallisuus on tärkeä asia. (Kuva 6.)

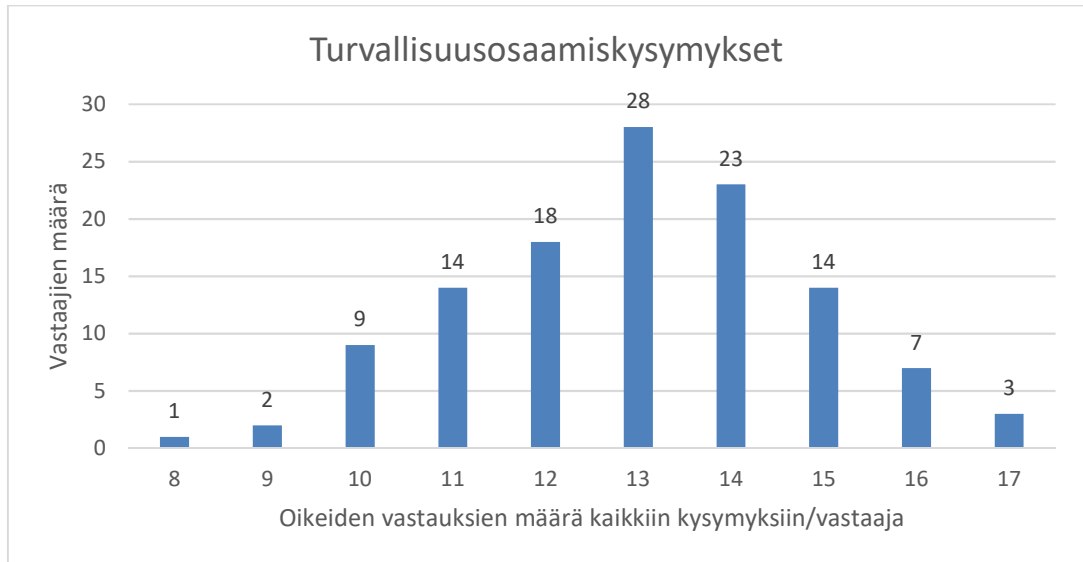
Kuva 6. Kuinka tärkeäksi koet turvallisuuden?

Hieman yli puolet vastaajista koki oman turvallisuusosaamisensa olevan hyvällä tasolla. Kohtalaiseksi oman turvallisuusosaamisen luokitteli 40% vastaajista. Pieni osa vastaajista koki turvallisuusosaamisen olevan erittäin hyvällä tai huonolla tasolla. Yksikään vastaajista ei kokenut turvallisuusosaamistaan todella huonoksi. Suurin osa koki turvallisuuden tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi ja arvio oman turvallisuusosaamisensa kohtalaiseksi tai hyväksi. (Kuva 7.) Turvallisuutta pidettiin tärkeänä, mutta osaaminen ei ollut aivan samalla tasolla.

Kuva 7. Kuinka hyväksi koet oman turvallisuusosaamisesi?

Turvallisuusosaamista mitattiin 12 väittämällä ja kuudella kuvalla opasteesta tai varoitusmerkistä. Oikein tiedettyjä väittämiä ja oikein tunnistettuja merkkejä oli 72 % kaikista vastauksista. Mediaani oikeiden vastausten määrälle oli 13 oikeaa vastausta 18 kysymyksestä. Pienin määrä oikeita vastauksia yksittäisellä vastaajalla oli kahdeksan oikeaa vastausta ja suurin 17 eli kukaan ei tiennyt oikeaa vastausta kaikkiin kysymyksiin. Kaikki tiesivät siis oikeat vastaukset kolmasosaan kysymyksistä. (Kuva 8.)

Kuva 8. Oikeiden vastausten määrä turvallisuusosaamista mittaaviin kysymyksiin.

Vastaajien oikeiden vastausten lukumäärä laskee tasaisesti mediaanista kohti minimiä ja vastaavasti nousee tasaisesti kohti maksimia. Osaamisen tasoa voidaan kokonaisuutena pitää melko hyvänä, sillä keskimääräinen vastaaja tiesi oikean vastauksen yli 70 %:iin kysymyksistä.

Turvallisuusosaamiseen liittyviä väittämiä oli 12. Oikeiden vastausten määrä väittämien kohdalla oli 81 %. Mediaani oikeiden vastausten määrälle oli 10 ja oikeiden vastausten määrä vastaaja kohtaisesti vaihteli seitsemän ja yhdentoista välillä. Yli puolet vastaajista tiesi vastauksen kymmeneen (10) tai yhteenkymmeneen (11) kysymykseen kahdestatoista (12). Kaikki tiesivät vastauksen vähintään seitsemään kysymykseen. (Kuva 9.)

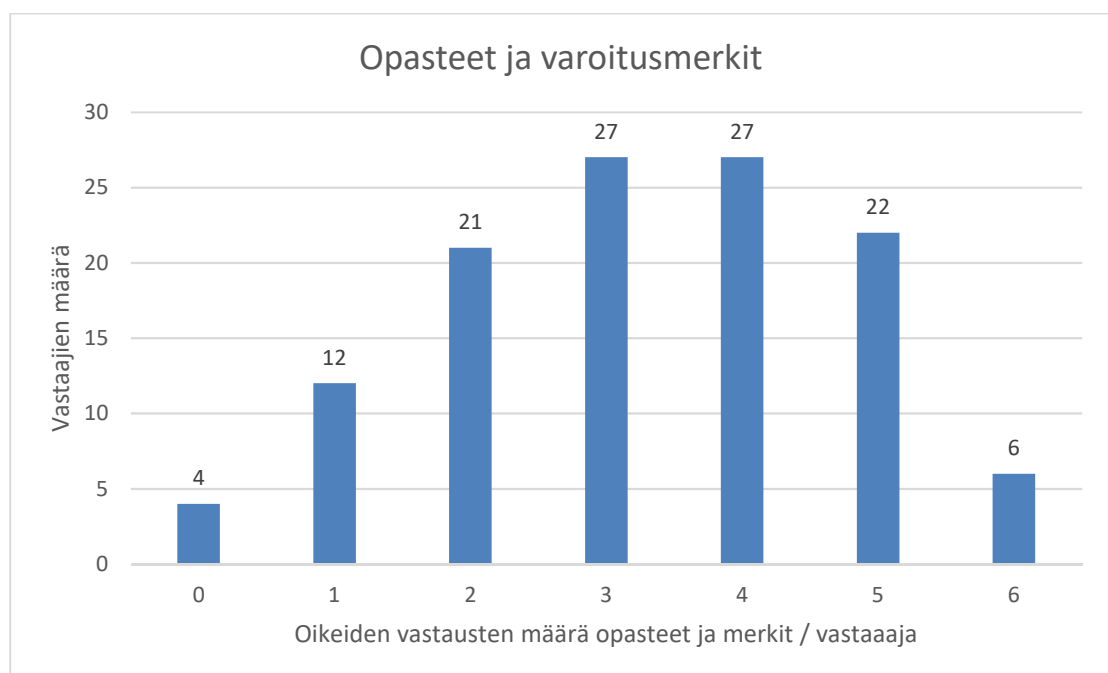
Kuva 9. Oikeiden vastausten määrä kysymyksistä ja väittämistä.

Turvallisuusosaamista kuvaavat muuttajat	Oikein (%)
1. Alkusammutinta saa käyttää vain henkilö, joka on saanut siihen koulutuksen	98
2. Kodin sähkölaitteita voi sammuttaa vedellä.	1
3. Yleinen kulkureitti rakennukseen on myös aina paras poistumisreitti	87
4. Onko pikapalopostit tarkoitettu vain palokunnan käyttöön?	60
5. Kerrostalon porraskäytävässä saa varastoida polkupyörää?	99
6. Pelastustielle saa pysäköidä.	93
7. Kuinka maallikkoelvytys tapahtuu?	93
8. Tajuttomalla henkilöllä tärkein henkeä pelastava ensiaputoimenpide on?	98
9. Kuka vastaa siitä, että asunnossa on palovaroitin, joka on toimintakuntoinen?	96
10. Kuinka monta palovaroitinta tulisi vähintään olla 70m2 asunnossa?	72
11. Olet asunnossa kerrostalon viidennessä kerroksessa ja kuulet palovaroittimen äänen rappukäytävästä. Katsot rappukäytävään ja siellä haisee selvästi savulle. Valitse paras tapa toimia.	77
12. Olet menossa kouluun ja tentti on alkamassa 15 minuutin päästä.	
Huomaat kadun toisella puolella maassa makaavan ihmisen, miten toimit.	99

Taulukko 2. Turvallisuusosaamiskysymykset

Kysymys 2 ”Kodin sähkölaitteita voi sammuttaa vedellä” erottui selvästi joukosta. Vain muutamat osasivat vastata siihen oikein. Myös kysymyksissä 4, 10 ja 11 oikeita vastauksia oli selvästi muita kysymyksiä vähemmän. (Taulukko 2.)

Kyselyssä oli kuusi kuvaa opasteista ja varoitusmerkeistä. Kaikista vastauksista oikeita oli 55 % (66 kpl). Oikeiden vastausten mediaani oli 3 ja vaihteluväli 0–6 oikeaa vastausta. Tässä kategoriassa vastausten vaihtelu oli kaikista suurinta ja tulokset kaikista heikoimmat. (Kuva 10; Taulukko 3.)

Kuva 10 Oikeiden vastausten määrät, opasteet ja varoitusmerkit.

Merkit ja opasteet	Oikein (%)
Defibrillaattori	79
Kokoontumispaikka	59
Paloilmoitinpainike	64
Väestönsuoja	28
Välitön myrkyllisyys (GHS06)	83
Terveysvaara (GHS08)	14

Taulukko 3. Oikeiden vastausten lukumäärä kysymyskohtaisesti

Merkkien tuntemus oli kaiken kaikkiaan huonompaa kuin väittämien ja kysymysten (vrt. kuva 9 ja 10 sekä taulukot 2 ja 3). Parhaiten tiedettiin defibrillaattorin merkki ja välittömän myrkyllisyyden varoitusmerkki. Erityisen huonosti tunnettiin terveysvaaran varoitusmerkki ja väestönsuojan merkki.

Avoimia kysymyksiä oli kaksi kappaletta. Toisessa kysymyksessä haluttiin selvittää, millaisia asioita vastaajat pitivät suurimpina uhkina omalle turvallisuudelle, ja toisessa minkälaisista turvallisuusaiheista vastaajat halusivat saada lisää koulutusta tai tietoa. Kysymykseen suurimmista omakohtaisista turvallisuusuhista vastasi 87 vastaajaa 119:ta, eli 73 % ja 32 vastaajaa jättivät kysymykseen vastaamatta. Osa vastaajista nimesi vain yhden turvallisuusuhan ja osa useampia.

Omaa turvallisuutta uhkaavat asiat	kpl	%
Liikenteeseen liittyvät	35	29
Tulipalot	17	14
Oma käyttäytyminen tai huolimattomuus	11	9
Tapaturmat	9	8
Väkivalta tai terrorismi	9	8

Taulukko 4. Omaa turvallisuutta uhkaavat asiat.

Taulukossa 4 esitettyjen vastausten lisäksi muutamia tai yksittäisiä mainintoja saivat onnettomuudet, joukkotapahtumat, turvapaikanhakijat, vaaralliset aineet, varkaudet, kansainvälinen poliittinen tilanne, poistumisturvallisuus, kodinturvallisuus, omaan terveyden tilaan liittyvät asiat, ihmisten välinpitämättömyys ja työhön liittyvät asiat. Omaa turvallisuutta uhkaavia asioita vastaajat nimesivät laaja-alaisesti.

Turvallisuuteen liittyviä koulutustoiveita käsittelevään kysymykseen vastasi 60 vastaajaa eli noin puolet kaikista vastaajista.

Turvallisuuskoulutus tarpeet	kpl	%
Paloturvallisuus	18	15
Ensiapu	15	13
Poistumisturvallisuus	5	4
Kemikaalien käsittely	4	3
Opaste- ja varoitusmerkkien tuntemus	4	3

Taulukko 5. Turvallisuuskoulutus tarpeet.

Taulukossa 5 esitettyjen vastausten lisäksi yksittäisiä mainintoja saivat myös itsepuolustus, varautuminen poikkeusoloihin, kodin turvallisuus, luonnossa selviäminen ja työhön liittyvät tilanteet. Osa vastaajista halusi turvallisuuskoulutusta määrittelemättä tarkemmin aihetta.

6.3 Johtopäätökset

Kyselyn vastaajien asennoituminen turvallisuutta kohtaan oli hyvällä tasolla (Kuva 6), ja turvallisuus nähtiin tärkeäksi (Kuva 7). Osaaminen oli kuitenkin hieman heikompaa, mutta se oli silti kohtalaisen hyvällä tasolla (Kuva 8). Vastaajakohtainen vaihtelu tuloksissa oli melko suurta, sillä parhaimmillaan vastaaja tiesi oikean vastauksen lähes kaikkiin kysymyksiin ja heikoimmillaan jäätin oikeiden vastausten määrässä alle puoleen (Kuva 8). Turvallisuuteen liittyvät väittämät ja kysymykset (Kuva 10; Taulukko 2) osattiin huomattavasti paremmin kuin merkit ja opasteet (Kuvat 9; Taulukko 3). Kysymyskohtaisesti vaihtelut olivat suuria, koska parhaillaan lähes kaikki tiesivät kysymykseen oikean vastauksen ja heikoimmillaan vain muutama (Taulukko 2). Samansuuntainen vaihtelu oli näkyvissä myös merkkien kanssa, vaikka aivan yhtä ääripäiden tuloksia ei saatukaan (Taulukko 3).

Kyselyn tulokset ovat hyvin linjassa aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Väestön tiedot ja käsitykset pelastustoimesta (Sisäministeriö 2014) tutkimuksen mukaan ihmiset osaavat toimia melko hyvin hätätilanteissa ja tapaturmia, liikennettä ja tulipaloja pidetään todennäköisimpinä omalle kohdalle sattuvista onnettomuustyypeistä.

Tekemämme kyselyn perusteella turvallisuusosaaminen on melko hyvällä tasolla, ja omaa turvallisuutta uhkaavista asioista paljon mainintoja saivat liikenne ja tulipalot. Tapaturmia mainittiin kyselyssämme huomattavasti vähemmän.

Asenteiden, turvallisuusosaamisen ja vastaajien välisen vaihtelun suhteen tulokset ovat samansuuntaisia kuin ”Perusopetuksen oppilaiden turvallisuusosaamisesta” - tutkimuksessa (Lindfors ym. 2017, 121), jossa vastaajien turvallisuusosaaminen oli hyvällä tasolla, turvallisuuteen asennoituminen positiivista ja vastaajien välinen osaamisen ja kysymyskohtainen vaihtelu erinomaisesta välttävään. Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen tekemässä tutkimuksessa (Rekola, Itkonen & Saine-Kottonen 2017, 18) yläkouluikäisten turvallisuusosaamisesta vastaajat osasivat vastata kokonaisuutena hyvin turvallisuuskysymyksiin, eli turvallisuusosaamisen taso oli kokonaisuutena hyvä.

Turvallisuusasenteet olivat kyselyn mukaan hyvällä tasolla ja mikä positiivinen asia opinnäytetyömme kokonaisuuden kannalta, sillä se tukee myös muiden osien tärkeyttä. Positiivinen asennoituminen turvallisuuteen näkyy toivottavasti positiivisesti turvaoppaan vastaanotossa ja osallistumisessa Savovia Start -tapahtumaan. Oppilaiden positiivinen suhtautuminen turvallisuuteen antaa myös Savoniale hyvät lähtökohdat turvallisuuskulttuurin kehittämiseen.

Positiivinen asennoituminen ei kuitenkaan näkynyt suoraan turvallisuusosaamisessa. Erityisesti merkit tiedettiin heikosti. Turvaoppaaseen tulee tämän takia paljon kuvia merkeistä. Syitä merkkien heikolle tuntemiselle voi olla monia. Yksi mahdollinen syy on, ettei niihin normaalisti tule kiinnitettyä huomiota, vaikka niitä näkee yleensä jokapäiväisessä ympäristössä.

Turvallisuusosaamiskysymysten ja väittämien erojen selityksenä voi olla myös kysymysten laatu tai se, että vastaajat eivät ole ymmärtäneet kysymystä. Myös aiemman turvallisuusviestinnän ristiriitaisuudet voivat vaikuttaa vastauksiin. Tämä voi olla syy kysymyksen 2 ”Voiko sähkölaitteita sammuttaa vedellä” huonoon osaamiseen. Yhtenä syynä voi olla se, että vesi ja sähkö koetaan huonoksi yhdistelmäksi, vettä ei sen takia koeta sopivaksi sammutteeksi

Havaintoja, joita hyödynnettiin Savonia Start -tapahtuman suunnittelussa ja turvaoppaan tekemisessä, olivat erityisesti turvamerkkien heikko tuntemus, joten niiden tunnettavuuden lisäämiseen panostettiin. Myös avoimissa kysymyksissä esiin nousseita turvallisuuskoulutus tarpeita pyrittiin huomioimaan.

7 TURVAOPAS

Ajatus turvaoppaan valmistamisesta sai alkunsa kokouksessa Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa 2.3.2017. Kokouksen aikana Savonia-ammattikorkeakoulun edustaja Pirjo Venhovaara kertoi, että Savonia-ammattikorkeakoululla ei ole omaa turvaopasta, kun taas lähes kaikilla muilla naapuriammattikorkeakouluilla tällainen löytyy. Pohdimme asiaa, koska tällöin Pelastusopisto teki vielä tiivistä yhteistyötä Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Yhteistyöllä tarkoitetaan sitä, että vuoteen 2016 asti Savonia-ammattikorkeakoululla oli tutkinnonanto-oikeus insinööri Amk, palopäällystö -tutkintoon. Kokouksen edetessä syntyi ajatus koko Savonia-ammattikorkeakoulun kattavasta turvaoppaasta, jonka voisimme liittää osaksi suurempaa, turvallisuusviestintää käsittelevää opinnäytetyötämme.

Turvallisuus ja turvallisuuden edistäminen kuuluvat meille kaikille. Turvallisuuden ja turvallisuusorientoitunut ajattelu lähtee liikkeelle ennen kaikkea henkilöstä itsestään mutta myös ulkopuolisista vaikuttajista. Tämän takia halusimme luoda yksinkertaisen, ulkopuolisen vaikuttajan turvaoppaan muodossa. Oppaamme olisi koottu tärkeimmät turvallisuuteen liittyvät asiat yksiin kansiin. Lisäksi turvaoppaan tärkeyttä perustelimme pelastuslailla.

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä;*
- 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;*
- 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät;*
- 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi. (Pelastuslaki 379/2011, 14 §.)*

Turvaoppaita on valmistettu eritasoisille oppilaitoksille, jotta henkilökunta sekä opiskelijat oppisivat tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään erilaisia riskejä omassa toimintaympäristössään. Onnistuneen turvallisuuskulttuurin tunnusmerkki on, että jokainen sitoutuu omalta osaltaan riittävän vahvasti pitämään yllä turvallisuutta. Tuolloin johto on sitoutunut turvallisuusasioihin, turvallisuusasioiden hoito on organisoitu hyvin, turvallisuus on osa laadunvarmistusta ja turvallisuuskoulutus ja -opetus on hoidettu hyvin. (Opetushallitus 2015.)

Turvaoppaamme tarkoitus on saada opiskelija tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään erilaisia riskejä sekä kotona että oppilaitoksessa. Lisäksi opas on koottu niin, että se antaa ohjeita, miten toimitaan oikein erilaisissa hätätilanteissa. Selvitimme ja rajasimme tulevan turvaoppaamme aihealueita osittain Savonia-ammattikorkeakoululle teetetyn kyselyn perusteella. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden vastausten perusteella saimme hyvän pohjan siihen, minkälaisiin asioihin meidän tulisi keskittyä. Kyselyn perusteella esiin nousi selvästi muutamia tärkeitä aihealueita, kuten alkusammutus, poistuminen ja toiminta tulipalotilanteessa sekä turvallisuusopasteet ja varoitusmerkit. Hyödynsimme myös Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän yhteydessä tekemiämme havaintoja. Yksi päivän aikana tehdyistä havainnoista oli avun hälyttäminen ja erityisesti paloilmoitinpainikkeiden käyttö.

Ammattikorkeakoululle tehtävässä turvaoppaassa tulee ottaa huomioon, että oppaan tiedot ja ohjeet ovat kohdennettu erityisesti opiskelijoille ja kerrottu tieto on helposti luettavaa sekä ymmärrettävissä. Opasta ei myöskään tule kirjoittaa turhan virallisesti vaan asiat ovat ilmaistu helposti ymmärrettävässä muodossa. Turvaoppaan formaatista olimme kaikki alusta lähtien yhtä mieltä. Turvaoppaalle sopiva koko on A5-kokoinen vihko, jota on helppo kantaa mukana esimerkiksi repussa. Keskustelimme Savonian edustajien kanssa siitä, kattaisiko turvaopas ainoastaan jonkin tietyn kampuksen vai kaikki Savonia-ammattikorkeakoulun kampukset. Päädyimme kokoamaan turvaoppaan siten, että sitä voidaan hyödyntää kaikilla Savonian kampuksilla, jolloin se parantaa kaikkien Savonian opiskelijoiden turvallisuustietoutta ja koko Savonian turvallisuuskulttuuria.

Oppaan teko aloitettiin tyhjältä paperilta pohtimalla, mikä olisi tulevan turvaoppaan merkitys ja minkälaiseen käyttötarkoitukseen se valmistuisi. Savonia-ammattikorkeakoulun edustajat eivät ottaneet kantaa siihen, millainen oppaan tulisi

olla, vaan he luottivat turvaoppaan suunnittelu vaiheen meidän ammattitaidon varaan. Turvaoppaan luonnos alkoi valmistua nopeasti, koska pelastusalan opiskelijoina oma tietopohjamme asioihin oli jo valmiiksi tavanomaista korkeammalla tasolla. Lisäksi etunamme oli, että osasimme hakea oikeanlaista tietoa luotettavilta lähteiltä kuten Pelastustoimen verkkosivuilta (Sisäministeriö s.a.b) ja Punaisen Ristin ensiapuohjeista (2015). Turvaoppaan luonnos valmistui yhdellä kerralla, ilman että Savonia-ammattikorkeakoulu otti välillä kantaa sisältöön. Luonnoksen valmistuttua tarkistimme opinnäytetyön tekijöiden kesken luonnoksen kieliasun, tekstin sisällön sekä paikkansapitävyyden.

Hyväksytyämme luonnoksen lähetimme sen Savonia-ammattikorkeakoulun edustajille. Palaute oli positiivinen, eikä Savonia-ammattikorkeakoulun edustajat eivät halunneet muuttaa luonnoksesta mitään. Kävimme tosin keskusteluja sähköpostin välityksellä siitä, mitä Savonia-ammattikorkeakoulun sisäisiä asioita he voivat lisätä omatoimisesti oppaaseen. Tällaisia asioita olivat muun muassa tietoturvallisuusohjeet sekä perussairauksien, kuten diabeteksen ja epilepsian, merkit. Emme halunneet rajata oppaan tilaajalta mahdollisuutta lisätä heille tärkeitä asioita mutta pyrimme tietoisesti ohjamaan keskustelua siten, ettei turvaopas paisuisi liian suureksi ja lisäyksiä tehtäisiin mahdollisimman vähän. Yhteistyö sujui moitteettomasti, ja lopullinen turvaoppaan luonnos saatiin muotoiltua molemmille osapuolille mieluisaksi. Viimeisten tarkastusten jälkeen turvaoppaan luonnos siirtyi painoon. Turvaoppaan ulkoasuun emme luonnoksen tekijöinä voineet ottaa kantaa, koska Savonia-ammattikorkeakoulu halusi painattaa kansien kuvat sekä värit oman brändinsä mukaisesti. Tässä tapauksessa värinä toimi violetti ja kansikuvaksi valikoitui yleinen hätänumero 112, Savonian logo sekä teksti ”turvaopas” (LIITE 2).

Painatuksen ja siihen liittyvät valmistelut sekä kustannukset jäivät Savonia-ammattikorkeakoulun vastuulle. Tämän takia meillä ei ole painatukseen liittyvistä valmisteluista ja kustannuksista tarkkaa tietoa. Emme kuitenkaan katsoneet tarpeelliseksi lähteä kyselemään tarkemmin painatukseen liittyvistä seikoista, koska se ei olisi tuonut mitään lisäarvoa opinnäytetyöhömmme. Turvaopas saapui painosta kesällä 2017. Valmis opas on mielestämme sellainen kuin toivoimme ja täyttää meidän sille asettamat vaatimukset. Tällä tietopohjalla ja kokemuksella en usko, että olisimme voineet tehdä turvaoppaasta yhtään parempaan kuin se on nyt. Turvaoppaan

kokonaisuus on hallittu, selkeä ja ytimekäs, juuri sellainen kuin ensimmäisissä palavereissa suunnittelimme sen olevan (LIITE 2).

Valmiin turvaoppaan jakaminen aloitettiin vuonna 2017 **Savonia Startissa**, johon kokoontui kaikkien Savonia-ammattikorkeakoulun kampusten uudet opiskelijat. Turvaoppaita jaettiin tilaisuuden aikana noin 400 kappaletta. Tilaisuuden jälkeen Savonia-ammattikorkeakoulun edustaja Pirjo Venhovaara vakuutti, että oppaita jaetaan myös kaikilla Savonian kampuksilla heti seuraavana päivänä. Lisäksi oppaan sähköinen versio on nähtävillä kaikille Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille Reppu-portaalissa sekä henkilökunnalle Santra-portaalissa.

Turvaopas voidaan jakaa karkeasti seitsemään pääosaan (Kuva 11); yleinen osa, hätäilmoituksen tekeminen, tapaturmat ja sairaskohtaukset, alkusammutus, poistuminen hätätilanteessa, toimintaohjeet tulipalon sattuessa sekä turvallisuus kotona.

Kuva 11. Turvaoppaan osat.

Päädyimme rajaamaan turvaoppaan edellä mainittuihin osiin, koska turvaoppaan tarkoitus on palvella ennen kaikkea opiskelijoita, joten katsoimme parhaaksi pysytellä täysin perusturvallisuusasioiden äärellä. Lisäksi turvaoppaan kokoamisvaiheessa tutkimme sekä vertailimme muiden korkeakoulujen turvaoppaita ja turvallisuusohjeita

(Lapin ammattikoreakoulu 2018, Metropolia 2018, Perkiö 2014, Turun ammattikorkeakoulu 2016), joiden avulla pystyimme muodostamaan oman turvaoppaamme rungon. Hyödynsimme myös Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän aikana tehtyjä havaintoja sekä tutkimuksen tuloksia.

7.1 Yleinen osa

Turvaoppaan yleisessä osassa on kerrottu lyhyesti turvaoppaan tavoitteet sekä yleisiä ohjeita oppaan lukijalle. Toivottavaa kuitenkin olisi, että opiskelijat lukisivat ja perehtyisivät kokoamiimme ohjeisiin etukäteen, ettei kenenkään tarvitsisi tositilanteen sattuessa lukea ohjeita. Yleiseen osaan on liitetty tiedot kaikkien Savonia-ammattikorkeakoulun kampusten osoitteista, koska turvaoppaan on tarkoitus palvella koko ammattikorkeakoulua riippumatta siitä, missä kampuksella sitä luetaan. Turvaoppaan aloituskappaleena toimii lyhyt katkelma pelastuslakia, jonka avulla halusimme muistuttaa oppaan lukijoita siitä, että jokaista meitä koskee yleinen toimintavelvollisuus. Kirjoitimme laissa määritellyn tekstin hieman selkokielisemmin omaan turvaoppaaseemme, jotta se palvelisi paremmin valittua kohderyhmää.

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. (Pelastuslaki 379/2011 3 §)

7.2 Hätäilmoituksen tekeminen

Turvaoppaamme hätäilmoitusohjeet kokosimme pelastustoimen internetsivuilta (Sisäministeriö s.a.c, s.a.d) Muokkasimme ohjeistusta kuitenkin hieman omien kokemusten ja näkemysten perusteella, jotta oppaan ohjeet palvelisivat mahdollisimman hyvin kohderyhmäänsä. Halusimme sijoittaa hätäilmoitusohjeet mahdollisimman lähelle kansilehteä. Tällä halusimme korostaa hätäilmoituksen tärkeyttä ja samalla ohjeet ovat löydettävissä mahdollisimman nopeasti. Onnistuneen ja epäonnistuneen pelastustehtävän välistä aikaa mitataan minuuteissa, joten halusimme omalta osaltamme vaikuttaa siihen, että hätäilmoitus saataisiin liikkeelle mahdollisimman nopeasti.

7.3 Tapaturmat ja sairaskohtaukset

Toiminta-ohjeet tapaturman ja sairaskohtauksen sattuessa keräsimme Suomen Punaisen Ristin ensiapu- (2015a) ja elvytysohjeista (2015b). Päädyimme jakamaan ensiapuohjeet kahteen osaan, jotta lukijan olisi helpompi löytää ja jäsenellä lukemansa tieto. Katsoimme parhaaksi kirjoittaa ohjeet, joissa käydään tehtävät toimenpiteet vaihe vaiheelta läpi, jolloin lukijan on helppo noudattaa niitä. Ensimmäisessä osassa annettiin toimintaohjeet tilanteeseen, jossa autettava henkilö on tajuton mutta hengittää, ja toisessa osassa tilanteeseen, jossa autettava henkilö on eloton eli ei ole tajuissaan eikä hengitä. Osion loppuun halusimme lisätä myös lyhyesti ohjeet verenvuodon ja sitä mahdollisesti seuraavan sokin ensiapuun.

Ensiaputilanteissa aika on usein ratkaiseva tekijä. Ajoissa aloitettu ensiapu saattaa olla jopa hengen pelastava, kuten suurissa verenvuodoissa ja elvytystilanteissa. Hengitysteiden avaaminen tajuttomalla saattaa estää hänen tukehtumisensa. (Castren, Korte ja Myllyrinne 2017.) Oikein annettulla elvytyksellä voidaan yllä pitää peruselintoimintoja sydämen tai hengityksen pysähtyttyä. Sydämen tai hengityksen pysähtyttyä aivot alkavat kärsiä hapenpuutteesta jo muutamassa minuutissa, joten elintoimintoja tukeva ensiapu tulee aloittaa välittömästi. Tehokkaasti annettulla elvytyksellä voidaan estää tai hidastaa tilanteen paheneminen. Elvytystä tulee jatkaa, kunnes potilas saadaan terveydenhuollon ammattilaisten hoitoon. (Huotari 2015, Suomen punainen risti 2015b.)

Tämän kaltaisiin hätätilanteisiin joudutaan kuitenkin usein odottamattomasti, jolloin Internetistä, kirjoista tai oppaista luetut ohjeet viivyttävät avun antoa. Hätäensiavun antaminen tulee olla määrätietoista ja nopeaa, joten tästä syystä halusimme lisätä oppaaseemme lyhyet ja helppolukuiset hätäensiavun ohjeet. Yksinkertaisten ohjeiden avulla oppaan lukija pystyy perehtymään helposti ensiavun antamiseen ja ennen kaikkea aloittamaan ensiavun antamisen omatoimisesti.

7.4 Alkusammutus

Alkusammutusosioon keräsimme ainoastaan kuvia alkusammuttimille johtavista opasteista. Turvaopasteet, kuten alkusammutusopasteet, ovat tärkeä osa onnistunutta alkusammutusta, sillä opasteet ohjaavat hädässä olevaa ihmistä lähimmälle

alkusammuttimelle. Ilman kyseisiä opasteita rakennuksessa oleskelevien ihmisten alkusammutusvalmius olisi täysin muistin varaista eikä näin ollen olisi yhtä nopeaa ja tehokasta. Emme kuitenkaan katsoneet tarpeelliseksi kirjoittaa kokonaisvaltaista ohjeistusta alkusammuttimien käytöstä, koska onnistunut ja tehokas alkusammutus on tapahduttava palon alkuhetkillä. Tämä tarkoittaa sitä, että alkusammutusta tekevän henkilön on osattava toimia ilman erillistä ohjetta, jotta palo saataisiin hallintaan turvallisesti. Lisäksi emme halunneet perehdyttää turvaoppaan lukijaa syvällisemmin eri sammutintyyppisiin, koska tulipalon hetkellä tärkein asia on, että alkusammutus aloitetaan sammutintyyppistä riippumatta. Eri sammutintyypeillä ei ole suurta eroa sammutustehossa mitattuna, joten jätimme tietoisesti eri sammuttimien vertailun pois oppaastamme. Alkusammutusopasteiden kuvat otimme Turvanasi-internetsivuilta (Turvanasi 2018).

7.5 Poistuminen hätätilanteessa

Pelastuslaki velvoittaa jokaista huolehtimaan poistumisturvallisuudesta (Pelastuslaki 379/2011, 9 §). Hätäpoistuminen on oppilaitoksen yksi vaativimmista tehtävistä onnettomuuden sattuessa, koska rakennuksessa olevien ihmisten on pystyttävä poistumaan tehokkaasti ja ennen kaikkea turvallisesti. On tärkeää tuntea myös vaihtoehtoiset poistumisreitit ja kokoontumispaikat, jos ensisijaiset eivät ole käytettävissä. Mikäli poistuminen ei muutoin ole mahdollista, pelastuslaitoksen on pystyttävä pelastamaan ihmiset muilla keinoin. Turvaoppaan poistumisturvallisuus osiossa halusimme korostaa ennen kaikkea oppilaitostilojen käyttäjien vastuuta. Lisäksi halusimme oppaassamme muistuttaa lukijaa siitä, milloin oppilaitoksesta tulee poistua. (Onnettomuustutkintakeskus 2014a; 11–14, 55–56, 61–62.)

Kysymykseen ”milloin tulee poistua?” kokosimme kuusi kohtaisen luettelon, jolloin opiskelijoiden ja henkilökunnan tulee poistua kokoontumispaikalle.

Tilanteet, jolloin tulee poistua ovat (Arvilommi 2016, 17–18):

- palohälytyksen kuuluessa
- tulipalon havaitessa
- sisäisen kuulutuksen johdosta
- viranomaisen määräyksestä
- uhkatilanteessa
- jokin muu poistumiseen vaativa syy.

Ohjeiden lisäksi lisäsimme oppaaseen kuvat poistumisopasteista sekä kokoontumispaikasta, jolloin lukijalle jää visuaalinen muistikuva siitä, millaisia opasteita pitkin pääsee turvaan. Opasteiden kuvat otimme suomalaisen teknisen kaupan erikoisliikkeen Etra Oy:n internetsivuilta (Etra).

7.6 Tulipalon sattuessa

Toimintaohjeet tulipalon sattuessa keräsimme pitkälti pelastustoimen sekä eri pelastuslaitosten tekemistä ohjeista (Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, Sisäministeriö s.a.e, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos 2012). Pelastuslain (379/2011) 3 § velvoittaa jokaista toimimaan tulipalon tai onnettomuuden sattuessa parhaan kykynsä mukaan. Turvaoppaamme ohje siitä, miten tulee toimia tulipalo tilanteessa, pohjautuu valtakunnallisesti vakiintuneeseen viiden askeleen ohjeistukseen.

Tulipalon sattuessa:

- Pelasta ja varoita.
- Sammuta.
- Hälytä apua.
- Rajoita.
- Opasta.

(Pirkanmaan pelastuslaitos.)

Näiden askelien yhteyteen lisäsimme lukijalle lisähuomiota ja tarkennuksia, joita on helppo myös kokemattoman henkilön seurata. Tähän yhteyteen on kuitenkin mainittava, että nykyään hätäilmoituksen tekijälle riittää ainoastaan se, että hän osaa varoittaa muita vaarassa olevia sekä mahdollisuuksien mukaan aloittaa alkusammutuksen. Muut ohjeet ja täydentävät tiedot hätäkeskuspäivystäjä kysyy hätäpuhelun aikana, jolloin soittajan ei tarvitse muuta kuin vastailta esitettyihin kysymyksiin ja toimia hätäkeskuksen antamien ohjeiden mukaisesti. (Hätäkeskuslaitos.)

7.7 Kodin turvallisuus

Turvaoppaan viimeisessä osiossa käsittelemme kodin turvallisuutta. Aihe-alue valikoitui turvaoppaan sisältöön, koska suuri joukko ammattikorkeakouluopiskelijoista muuttaa uuden opiskelupaikan myötä ensimmäistä kertaa omaan asuntoon. Oma asunto ja yksin asuminen tuovat mukanaan uudenlaisia haasteita ja riskejä. Päätimme koota oppaaseen oman kokemuksemme pohjalta tärkeimpiä asioita ja riskitekijöitä, joita opiskelija saattaa kotonaan kohdata. Tällaisia asioita ovat muun muassa kynttilät ja tupakat, sähkölaitteet, sauna sekä palovaroittimen kunnossapito. Erityisen tärkeänä asiana koimme kuitenkin sen, että oppaaseen saadaan selvät toimintaohjeet siitä, miten ja koska asuinhuoneistosta on turvallista poistua tulipalon sattuessa. Yleisin ja suurin virhe asuinhuoneistosta poistuvalla on se, että hän pyrkii poistumaan savuisen porrashuoneen tai käytävän läpi (Onnettomuustutkintakeskus 2014b; 10, 38). Myrkylliset savukaasut ovat tulipaloissa yleisin syy palokuolemille (Sisäministeriö s.a.f).

Sisäministeriö ja pelastusosasto ovat tutkineet ja luoneet tilastoja Suomen palokuolemista viime vuosien aikana. Tilastoista selviää, että palokuolemista noin 80% on tapaturmaisia. Palokuolemat tapahtuvat useimmiten tulipalon yhteydessä välittömästi. Tavallisin tulipalon aiheuttama kuolinsyy on häämyrkytys. Vuosittain tapahtuu keskimäärin 80 palokuolemaa, joissa uhri ei kykene poistumaan palavasta rakennuksesta riittävän nopeasti. (Sisäministeriö s.a.g.)

Yli 95 % kuolemaan johtavista tulipaloista syttyy asuinympäristössä. Rakennuksissa sattuneiden palojen uhreista 60 % ja muiden palojen uhreista 40 % ovat päihtyneitä. Pientaloissa asuntojen lukumäärään suhteutettujen palokuolemien määrä on yli kaksinkertainen verrattuna rivi- ja kerrostaloihin. Asuinrakennuspaloissa kuolleista yli puolet kuolee erillisen pientalon palossa. Neljäsosa palokuolleista menehtyy kerrostalon paloissa. Tulipaloja syttyy rakennuksissa vuosittain 6000–7000. Tulipalon yleisin syytymissyy on varomaton tai huolimaton tulen käsittely. Noin puolet tulipaloista johtuu ihmisten omasta toiminnasta. Näistä tulipaloista on noin 30 prosenttia tahallaan aiheutettuja ja noin 30 prosenttia huolimattomuudesta johtuvia. (Sisäministeriö s.a.g; Kokki 2011)

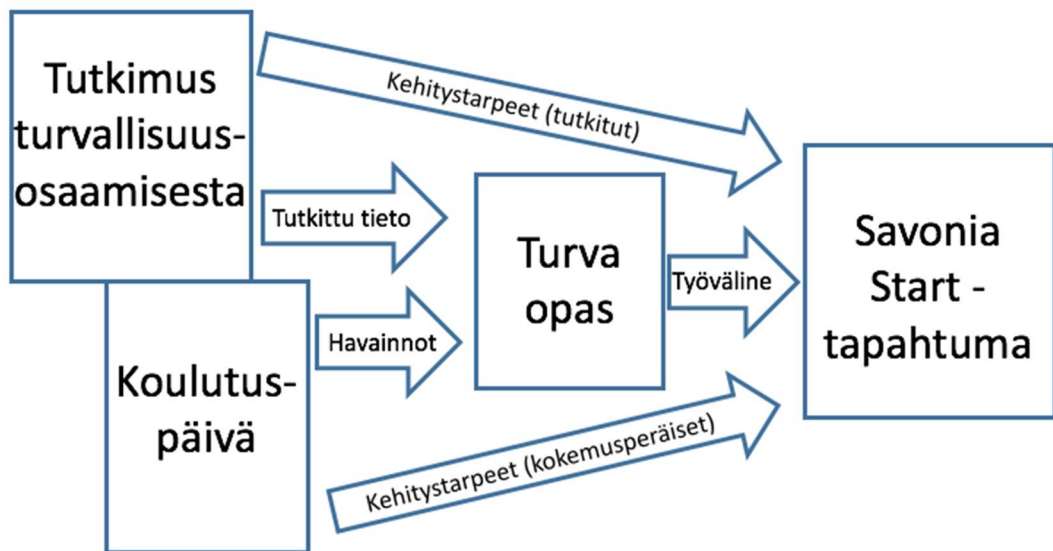
7.8 Turvallisuusoppaan arviointi

Saamamme palautteen perusteella turvaopas oli onnistunut ja tarpeellinen tuotos, joka palvelee ajattoman sisällön ja valmistustavan ansiosta useita vuosia. Turvaoppaita on jaettu kaikille Savonia-ammattikorkeakoulun kampuksille vuoden 2017 aikana ja sitä pystytään hyödyntämään muun muassa oppilaitoksen poistumisharjoitusten ja alkusammutusharjoitusten teoriamateriaalina. Opinnäytetyön valmistuttua turvaoppaan jatkokehittäminen ja mahdollisten tietojen päivittäminen jäävät Savonia-ammattikorkeakoululle. Valmista turvaopasta pystytään hyödyntämään kaikilla Savonia-ammattikorkeakoulun kampuksilla. Lisäksi opas toimii laadukkaana pohjana mahdollisille uusille, muiden oppilaitosten turvaoppaille.

8 SAVONIA START

8.1 Suunnittelu

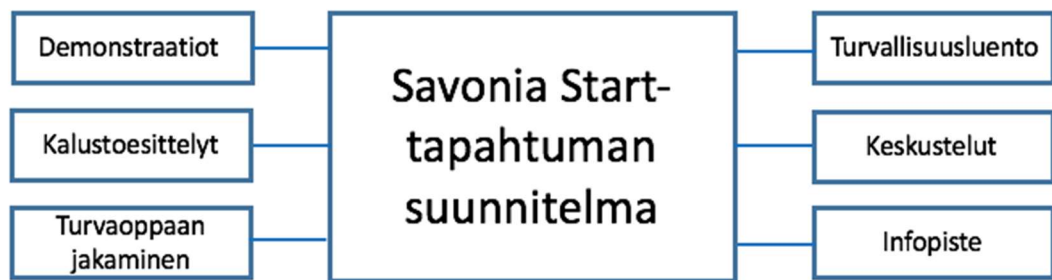
Savonia Start -tapahtuma on osa opinnäytetyöprojektia, eli sitä voidaan kutsua osaprojektiksi. Savonia Start -osaprojekti alkoi aloitus- ja suunnitteluvaiheella, jonka tarkoituksena on määrittää, mitä kyseinen tapahtuma pitää osaltamme sisällään ja miten suunnitellut asiat toteutetaan. Suunnittelussa hyödynsimme tutkimuksen tuloksia, Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän kokemuksia ja havaintoja ja turvaoppaan teossa esiin nousseita asioita. Turvaopas toimi hyvänä työvälineenä suunnittelun aikana. (Kuva 12.)

Kuva 12. Osaprojektien vaikutus Savonia Start -tapahtumaan.

Toiveemme oli päästä tapahtumassa pitämään turvallisuuteen liittyvä luento kaikille Savoniassa aloittaville ammattikorkeakouluopiskelijoille. Turvallisuusluennolla olisimme käyneet läpi korkeakouluopiskelijoille oleellisia turvallisuuteen liittyviä asioita. Luennolla käytävät asiakokonaisuudet olisivat koskeneet oppilaitos- ja kodinturvallisuutta. Turvallisuusluento olisi ollut sopiva turvallisuusviestinnällinen keino kohderyhmällemme. Luentotyypillisellä turvallisuusviestinnällä saadaan samanaikaisesti tavoitettua suuri määrä opiskelijoita, minkä vuoksi pidimme luentoa tarkoituksenmukaisena tapana. Mietimme lisäksi, että järjestäisimme tapahtumassa erilaisia turvallisuuteen liittyviä näytöksiä, esimerkiksi demonstroimalla rasvapalon sammuttamista vedellä sekä mahdollisuuden tutustua palo- ja pelastuskalustoon.

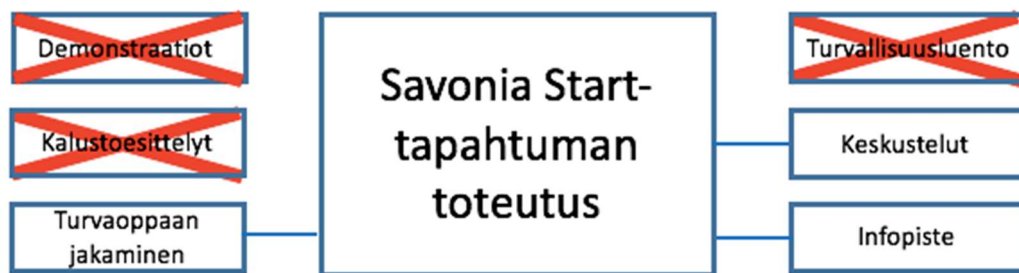
Rasvapalodemonstraation on tarkoitus havainnollistaa tilannetta, jossa rasva syttyy kattilassa tuleen. Tämän jälkeen palavaa rasvaa pyritään sammuttamaan vedellä. Näytöksien avulla olisi tarkoitus herättää opiskelijoiden mielenkiintoa turvallisuuteen liittyviin asioihin ja näin ollen turvallisuusviestinnän toteuttaminen olisi ollut helpompaa sekä luontevampaa. Palo- ja pelastuskaluston esittelyllä eli käytännössä paloauton ja sen kaluston esittelyllä saadaan näkyvyyttä ja herätetään ihmisten kiinnostusta. Lisäksi suunnittelimme, että pitäisimme tapahtumassa Pelastusopiston logoilla varustettua infopistettä, jossa halukkaat voisivat tulla kanssamme keskustelemaan turvallisuuteen liittyvistä asioista. Olimme ajatelleet, että infopisteellä keskustelisimme turvallisuusasioista vapaamuotoisesti. Edellä mainitulla suunnitelmalla pyrimme kokonaisvaltaiseen turvallisuusviestinnän tapahtumaan, joka sisältää erilaisia tapoja saada turvallisuuteen liittyvää asiaa kerrottu kohderyhmällemme. (Kuva 13.)

Kuva 13. Savonia Start -tapahtuman alkuperäinen toteutusidea.

Savonia Start -tapahtuman järjestelyt Savonian puolesta varmistuivat vasta kesällä 2017, ja meidän tarkkaa tehtäväämme tapahtumassa aloimme suunnitella heti järjestelyiden varmistuttua. Tarkasti saimme tietää oman roolimme vasta viikkoa ennen itse tapahtumaa. Pirjo Venhovaara oli meihin puhelimitse yhteydessä välittömästi, kun hän sai tietää, miten Savonia Start -tapahtuma etenee ja mikä meidän roolimme on kyseisessä tapahtumassa. Meille kerrottiin, että tapahtuma alkaa opiskelijoiden yhteisellä kokoontumisella 5.9.2017 kello 13.00 Kuopion musiikkikeskuksella, jossa opiskelijoille on järjestetty Savonian puolesta ohjelmaa. Musiikkikeskukselta opiskelijat siirtyvät jalkaisin Kuopion Satamatorille, jossa on kello 15.00 - 17.00 Savonian puolesta järjestetty musiikkiesityksiä, puheita sekä infopisteitä, joista opiskelijat saavat tietoa tulevista opinnoistaan ja Savoniasta oppilaitoksena. Oppilaille oli myös järjestetty Satamatorilla ruokailu ja mahdollisuus osallistua sisävesiristeilylle.

Venhovaara kertoi, että meidän ei ollut mahdollista päästä Kuopion musiikkikeskukselle pitämään aikaisemmin suunnitelmassa ollutta turvallisuusluentoa aloittaville opiskelijoille. Lisäksi meillä ei ollut mahdollisuutta pitää Kuopion Satamatorilla turvallisuuteen liittyviä näytöksiä, joita olimme myös suunnitelleet. Turvallisuuteen liittyviä näytöksiä ei voinut pitää, koska Savonia katsoi näytöksien ja alueelle ajettavien pelastusajoneuvojen aiheuttavan satamatorin läheisyydessä asuville asukkaille häiriötä. Venhovaara kertoi, että meidän osuutemme Savonia Start -tapahtumassa on pelkästään turvallisuuteen liittyvän infopisteen pitäminen Satamatorilla. Siellä voimme alkuperäisen suunnitelman mukaisesti käydä turvallisuuteen liittyviä keskusteluja sekä jakaa opiskelijoille suunnittelemaamme turvaopasta. Olimme pettyneitä, koska olimme alustavasti suunnitelleet tapahtumaan useita muitakin tapoja turvallisuusviestiä, mutta jouduimme tyytymään vain infopisteeseen (Kuva 14). Lisäksi oman haasteensa toi se, että lopulliset tiedot tapahtumasta tulivat vain viikkoa ennen tapahtumaa. Jouduimme pikaisella aikataululla suunnittelemaan uudelleen omaa rooliamme osana Savonia Start -tapahtumaa.

Kuva 14. Savonia Start -tapahtuman lopullinen toteutus.

Tapahtuman järjestelyiden ja meidän roolimme tapahtumassa selvittyä aloitimme yhdessä suunnittelemaan omaa infopistettämme ja muita käytännön asioita, esimerkiksi ajoneuvon varaamista ja kyseisen päivän ruokailuja. Suunnitellessamme käytännön toteutustamme tulimme siihen tulokseen, että olisi hyvä saada tapahtumaan avuksemme yksi henkilö, jotta varmistutaan siitä, että kaikki turvallisuudesta kiinnostuneet opiskelija pääsevät keskustelemaan aiheesta. Kysyimme tapahtumaan mukaan oppilastoveriamme Markus Airikkalaa, ja hän suostui tulemaan avuksemme. Saimme Ilkka Kaarakaisen kautta Pelastusopistolta varattua ajoneuvon ja infopisteellemme Pelastusopiston Roll Up -logot. Venhovaaran kautta saimme 500 suunnittelemaamme turvallisuusopasta, jotka Savonia oli painattanut mainostoimistossa.

8.2 Toteutus ja arviointi

Osaprojektin toisen vaiheen eli toteuttamisvaiheen alkaessa lähdimme Pelastusopistolta ajamaan kohti Kuopion Satamatoria. Paikalle päästyämme valmistelimme meidän infopisteemme ennen kello 15.00:tä Satamatorilla alkavaa opiskelijatapahtumaa. Tehostimme näkyvyyttämme Pelastusopiston Roll Up -logoilla sekä Pelastusopiston hälytysajoneuvolla. Päätimme asetella pöydälle näkyville suunnittelemaamme turvaoppaita, jotta opiskelijoilla olisi matalampi kynnyks tulla hakemaan itselleen opas ja tulla keskustelemaan turvallisuuteen liittyvistä asioista. Hyvin pian tapahtuman alkamisen jälkeen havaitsimme, että turvallisuus itsessään ei ole tarpeeksi kiinnostava aihe opiskelijoiden keskuudessa, jotta he omatoimisesti hakeutuisivat infopisteellemme keskustelemaan ja saamaan turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta.

Päätimme poistua infopisteeltä opiskelijoiden pariin ja tällä tavoin pääsimme keskustelemaan useiden opiskelijoiden kanssa turvallisuuteen liittyvistä asioista. Käytimme keskusteluiden tukena laatimaamme turvaopasta ja kävimme oppaaseen kirjattuja asioita kohta kohdalta opiskelijoiden kanssa läpi. Keskusteluiden aiheet koskivat useimmiten alkusammutusta, liikenneturvallisuutta, kodin turvallisuutta ja ensiavun antamista. Useamman kerran meiltä tultiin kysymään 112-sovellukseen liittyvistä asioista. Lähinnä opiskelijoita kiinnosti kuulla, miten sovellus toimii ja kuinka luotettavasti sovelluksen kautta saa apua. Opastimme tarvittaessa opiskelijoita, kuinka 112-sovelluksen voi ladata omaan puhelimeen. Jaoimme tapahtuman aikana oppilaille yhteensä noin 400 turvaopasta ja saimme turvaoppaastamme paljon positiivista palautetta opiskelijoilta. Savonia Start -tapahtuma päättyi suunnitellussa aikataulussa kello 17.00.

Osaprojektin viimeisessä vaiheessa eli päättämis- ja arviointivaiheessa keskustelimme siitä, miten turvallisuusviestintä onnistui osaltamme. Olimme kaikki samaa mieltä siitä, että turvallisuusviestintää on hyvä tehostaa jollain mielenkiintoa herättävällä seikalla. Olisimme halunneet herättää kohdeyleisen mielenkiintoa aikaisemmin mainitulla rasvapalodemolla, mutta käytännön syistä rasvapalodemoa ei voitu tehdä. Arvioimme mukaan meidän olisi ollut helpompi tehdä turvallisuusviestintää kyseisessä tapahtumassa, jos olisimme saaneet herätettyä kohdeyleisön mielenkiintoa paremmin. Kokonaisuutena tapahtuma onnistui hyvin ja saimme samalla jaettua kohdeyleisölle noin 400 suunnittelemaamme turvaopasta ja pystyimme turvaoppaan kautta

keskustelemaan monia hyviä turvallisuuteen liittyviä keskusteluita opiskelijoiden kanssa. Saimme myös paljon hyvää palautetta opiskelijoilta turvaoppaan visuaalisesta ilmeestä sekä asiasisällöstä. Yhtenä havaintona voimme pitää sitä, että havaitsimme oppilaita kiinnostavan erityisesti 112-sovellukseen liittyvät asiat. 112-sovelluksesta ja sovellukseen liittyvistä asioista kävimme useita keskusteluita opiskelijoiden kanssa. Keskustelimme paikan päällä myös Savonian yhteyshenkilön Pirjo Venhovaaran kanssa, ja hän antoi meille positiivista palautetta ja kertoi Savonian olevan tyytyväinen meidän suorittamaan turvallisuusviestintään heidän tapahtumassaan.

9 POHDINTA

Monet ammattikorkeakoulujen opiskelijat ovat tilanteessa, jossa he ovat muuttaneet ensimmäistä kertaa asumaan yksin uudelle paikkakunnalle ja opiskelevat ympäristössä, joka ei ole heille entuudestaan tuttu. Monet ovat myös tilanteessa, jossa he joutuvat ensimmäistä kertaa itse kantamaan vastuun omasta arjen turvallisuudestaan. Halusimme osaltamme olla tekemässä ammattikorkeakouluopiskelijoiden arjesta turvallisempaa. Koemme tekemästämme opinnäytetyöstä olevan heille hyötyä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on parantaa ammattikorkeakoulu opiskelijoiden turvallisuusosaamista, -tietoutta ja -asenteita.

Havaitsimme opinnäytetyötä tehdessämme, että turvallisuus koetaan tärkeäksi, mutta ei kovin kiinnostavaksi. Microkadun koulutuspäivän osallistumisaktiivisuus oli vähäinen, ja Savonia start -tapahtumassa vain pieni osa opiskelijoista tuli omatoimisesti pisteellemme. Kuitenkin Microkadun koulutuksessa tehtyjen havaintojen, Savonia start -tapahtumassa käytyjen keskusteluiden ja kyselyn tulosten perusteella turvallisuutta pidetään tärkeänä. Työssämme emme löytäneet varsinaisia syitä, miksi asia on näin. Turvallisuus voidaan nähdä yhteiskunnan ja viranomaisten tuottamana asiana, siihen ei olla itse valmiita panostamaan tai ei uskota siihen, että siihen voidaan itse vaikuttaa. Pelastustoimen strategia korostaa yksilön ja yhteisöjen vastuuta omasta turvallisuudestaan. Havaintojemme perusteella luotetaan kuitenkin usein siihen, että yhteiskunta takaa ihmisten turvallisuuden. Omaa roolia turvallisuudelle ei nähdä niin merkittävän, kuin sen pitäisi olla. Opinnäytetyömme aikana pyrimme korostamaan ammattikorkeakouluopiskelijoille oman aktiivisuuden ja vastuunkantamisen tärkeyttä osana omaa arjen turvallisuutta.

Kyselyn tulosten perusteella kohderyhmän turvallisuustiedot olivat yleisesti hyvällä tasolla, mutta niissä oli vastaajien kesken suurta vaihtelua. Ne eivät kokonaisuudessa yltäneet yhtä hyvälle tasolle turvallisuusasenteen kanssa. Turvallisuusasenteet eivät tekemiemme havaintojen mukaan muuttuneet toiminnaksi. Vaikka turvallisuuteen suhtauduttiin positiivisesti ja sitä pidettiin tärkeänä, avoimeksi jäi, kuinka hyvällä tasolla turvallisuuskäyttäytyminen oli oikeasti.

9.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyömme suunnittelu alkoi syksyllä 2016, jolloin päätimme kaikki kolme toteuttaa yhteisen opinnäytetyön. Meitä kaikkia yhdisti halu tehdä toiminnallinen opinnäytetyö. Meistä on mukava toimia kasvotusten ihmisten kanssa, päädyimme toteuttamaan yhteistyökumppanimme eli Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa turvallisuusviestintään liittyviä tapahtumia. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä toteutui 20.4.2017 ja Savonia start -tapahtuma 5.9.2017. Pohdimme opinnäytetyötämme ohjaavan opettajan kanssa työmme laajuutta ja päätimme toteuttaa lisäksi osana opinnäytetyötämme tutkimuksen, jonka tarkoituksena on selvittää korkeakouluopiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -asenteita, sekä käsikirjoittaa Savonian opiskelijoille jaettava turvaopas. Turvaoppaan ajatus tuli Savonian yhteyshenkilöltämme, joka ehdotti meille kyseistä opasta suunniteltavaksi. Näin saatiin opinnäytetyöstämme riittävän laaja kokonaisuus kolmen opiskelijan tekemäksi. Pyrimme pitämään opinnäytetyömme laajentamisessa mielessä sen, että kaikki osa-alueet, jotka toteutamme, liittyisi tiiviisti toisiinsa ja muodostavat yhden toimivan kokonaisuuden. Mielestämme onnistuimme hyvin rajaamaan työmme vastaamaan kolmen opiskelijan opinnäytetyön laajuutta sekä useasta osa-alueesta koostuva työmme pysyi hyvin yhtenäisenä kokonaisuutena.

Opinnäytetyöprosessissamme oli useita ajankäytön suunnittelua vaativia kokonaisuuksia. Esimerkiksi turvallisuusviestinnän tapahtumat olivat ennalta sovittuina päivinä. Nämä päivät pitivät sisällään tarkkoihin kellonaikoihin sidoksissa olevia toimenpiteitä. Vaativinta ajankäytöllisesti oli valmistella useista eri kokonaisuuksista koostuvat turvallisuuspäivät toimiviksi kokonaisuuksiksi ja vastaamaan Savonian toiveita. Lisäksi Savonia Start -tapahtumassa jaettu turvaopas oli aikataulutettu olemaan valmis tähän tapahtumaan. Onnistuimme ajankäytöllisesti erittäin hyvin koko prosessin ajan, kunnes tuli opinnäytetyön puhtaaksi kirjoittamisen osuus, joka viivästyi useita kertoja keskenämme sovitusta aikatauluista. Opinnäytetyön valmistumisen osalta emme onnistuneet niin kuin olimme suunnitelleet. Alkuperäinen suunnitelmamme oli, että opinnäytetyömme olisi valmis syksyllä 2017, mutta onnistuimme saattamaan työmme valmiiksi vasta noin vuoden alkuperäistä suunnitelmaa myöhemmin.

Olemme kaikki samaa mieltä siitä, että kun kolme opiskelijaa tekee samaa opinnäytetyötä, siitä on hyötyä työn teknisen toteuttamisen osalta mutta

kirjoitusvaiheessa siitä on jopa haittaa. Näemme opinnäytetyömme valmistumisen viivästymisen suurimmaksi syyksi sen, että kolmen eri henkilön tekstin yhteen sovittaminen on aikaa vievää ja työlästä. Aikataulujen yhteensovittamisessa oli haasteita, ja välillä oli vaikeuksia löytää yhteistä aikaa työn tekemiselle. Meillä oli keskenämme erilaiset tavoitteita, ja niistä yhtenäisen linjan löytäminen vaati asian työstämistä. Erilaiset asiat motivoivat meitä projektin aikana, ja ne heijastuivat niin työskentelytapoihin kuin lopputulokseenkin.

Työstämme tuli kokonaisuudessa laaja ja moniosainen, mikä hankaloitti projektin hallintaa. Välillä työmme ydinidea meinasi kadota itseltämme, eivätkä ohjaavilta opettajilta saadut ideat tukeneet sitä. Muutenkin yhteistyössä ohjaavien opettajien kanssa oli haasteita.

Työmme tavoitteena oli parantaa turvallisuusviestinnän keinoin ammattikorkeakoulussa opiskelevien opiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -tietoutta. Tutkimustuloksien, opiskelijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden ja omien havaintojemme mukaan onnistuimme tavoitteissamme kohtalaisen hyvin. Olisimme varmasti onnistuneet paremmin tavoitteessamme, jos Mikrokadun kampuksella toteutetussa turvallisuusviestinnän tapahtumassa olisi tavoitettu suunnitelmamme mukainen opiskelijamäärä. Mikrokadun kampuksella epäonnistuttiin kampuksen sisäisessä viestinnässä, jonka toteutti Savonia. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus oli kouluttaa yli 200 opiskelijaa mutta lopputuloksena saimme koulutettua vain noin 60 henkeä.

Savonia Start -tapahtumassa kävimme paljon hyviä turvallisuuteen liittyviä keskusteluita ja kävimme suunnittelemaamme turvaopasta oppilaiden kanssa läpi. Savonia Start -tapahtuma onnistui suunnitelmamme mukaisesti niissä raameissa, jotka Savonia loppujen lopuksi meille asetti.

Suunnittelemaamme turvaoppaasta olemme erityisen tyytyväisiä. Onnistuimme suunnittelemaan riittävän yksinkertaisen ja helposti luettavan oppaan, jossa on kaikki mielestämme tarpeelliset turvallisuusasiat helposti saatavilla. Erityisen tyytyväisiä olemme siihen, että oppaasta päätettiin toteuttaa paperinen sekä sähköinen versio. Visuaalisesti opas oli todella onnistunut ja selkeä. Saimme paljon hyvää palautetta oppaasta Savonian henkilökunnalta ja opiskelijoilta sekä ohjaavalta opettajaltamme.

9.2 Oma oppiminen ja ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin opettavainen kokonaisuus. Olemme oppineet paljon tapahtuman järjestämisestä, yhteistyötahojen kanssa toimimisesta, turvallisuusviestintämateriaalin luomisesta, tutkimuksen tekemisestä ja tutkimustulosten analysoinnista, viestinnästä sekä ryhmätyöskentelystä. Opinnäytetyömme on ollut niin laaja ja moniosainen kokonaisuus, että oppimista on tapahtunut laaja-alaisesti. Opinnäytetyön tekeminen laajensi meidän näkökulmaamme turvallisuusviestinnän tekemisestä sekä organisaatioiden sisäisestä turvallisuusviestinnästä. Huomasimme hyvän ja laadukkaan turvallisuusviestinnän merkityksen oppilaitoksissa ja uskomme, että sama pätee myös organisaatioiden tekemään turvallisuusviestintään laajemminkin. Käytimme opinnäytetyössämme monipuolisesti eri turvallisuusviestinnän keinoja ja saimme arvokasta kokemusta, miten nämä keinot toimivat ammattikorkeakouluopiskelijoille. Tämä osaaminen on varmasti arvokasta tulevaisuudessa.

Jaoin opinnäytetyömme alkuvaiheessa vahvuuksillemme sopivat vastuualueet. Santeri Hakomäki koordinoi turvallisuusviestinnän tapahtumat ja vastasi niiden toteutumisesta suunnitelmiamme mukaisesti sekä toimi yhteyshenkilönä ohjaavalle opettajalle ja Savonian yhteyshenkilöihin. Oskari Hurula vastasi tutkimuksen toteuttamisesta ja tutkimustulosten analysoimisesta. Joni Salo vastasi turvaoppaan suunnittelusta ja turvaoppaan tiimoilta yhteistyöstä Savonian yhteyshenkilöiden kanssa. Avustimme vastuualueista huolimatta toinen toisiamme. Tämä oli erittäin toimiva kokonaisuus, joka vei opinnäytetyötämme aikataulussa eteenpäin. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa oli suuria ongelmia hyödyntää kaikkia kolmea tekstin tuottamisessa. Jokainen kirjoitti omaan vastuualueeseen liittyvistä kokonaisuuksista, mutta haastetta tuotti saada teksti yhtenäiseksi. Yhtenäisen tekstin tuottaminen oli haastavin osuus opinnäytetyön tekemisessä.

Hyvää oppia saimme viestinnän tärkeydestä Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän osalta. Kyseisen päivän epäonnistuminen oli suurin vastoinkäyminen koko prosessin aikana, mutta samalla opettavainen. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän epäonnistuminen olisi voitu estää yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla, jossa olisi otettu huomioon myös aktiivisempi viestintä koulutettavalle kohderyhmälle. Savonia Start -tapahtuman tiimoilta opimme, ettei turvallisuus itsessään ole tarpeeksi myyvä

aihe ammattikorkeakouluopiskelijoille, vaan turvallisuusviestintä vaatii kyseisessä kohderyhmässä niin sanottuja houkuttimia onnistuakseen. Meidän niin sanottu houkutin oli suunnittelemamme turvaopas, jota jaoimme oppileille ja kävimme samalla oppaassa olevia asioita oppilaiden kanssa läpi. Ilman opasta olisi ollut erittäin haastavaa saada opiskelijat innostumaan turvallisuuteen liittyvistä asioista.

Parhaiten ammatillista kasvuamme tuki näin suuren kokonaisuuden toteuttaminen ryhmänä. Opinnäytetyömme tekeminen vaati hyviä ryhmätyöskentelytaitoja ja jatkuvaa toisten huomioon ottamista. Opinnäytetyömme sisälsi kymmenittäin erilaisia sopimuksia, päätöksiä ja mielipiteitä, joiden seassa ei olisi voinut toimia ilman hyvin toimivaa ryhmän sisäistä dynamiikkaa.

9.3 Jatkokehitysaiheita

Opinnäytetyötämme olisi mahdollista jatkaa toteuttamalla turvaoppaan pohjalta turvallisuusaiheisen videoidun turvaoppaan, joka olisi helppo esittää oppilaitosten tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Aiheesta keskusteltiin Savonian yhteyshenkilön kanssa, ja turvallisuusaiheiselle videolle olisi Savonian puolesta kysyntää. Me emme toteuttaneet turvallisuusvideota, koska opinnäytetyömme olisi laajentunut liian suureksi kokonaisuudeksi, joten jouduimme rajaamaan videon opinnäytetyömme ulkopuolelle. Videolla olisi hyvä käydä läpi kampuskohtaisesti ainakin poistumisturvallisuuteen, hätäilmoituksen tekemiseen ja alkusammutukseen liittyviä turvallisuusasioita.

Lisäksi opinnäytetyötämme voisi jatkaa erilaisilla tutkimuksilla. Esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden turvallisuusosaamista ja -asenteita voisi tutkia laajemmin. Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden tutkiminen olisi yksi laaja opinnäytetyön aihe sekä eri turvallisuusviestinnän tapojen soveltuvuuksien tutkiminen ammattikorkeakouluopiskelijoille.

Havaitsimme opinnäytetyötä tehdessämme, että Savonia ammattikorkeakoululla on vahva tahtotila parantaa opiskelijoidensa ja henkilökunnan turvallisuutta. Microkadun kampuksen turvallisuuspäivä toimi osaltaan silmien avaajana Savonian johdolle siitä, millaisessa tilanteessa Savonian turvallisuuskulttuuri on. Savonian yhteyshenkilön kanssa käytyjen keskusteluiden ja Savonian Microkadun kampuksen turvallisuuspäivän aikana meidän esiin nostamiemme turvallisuuteen liittyvien huomioiden kautta

Savonian on helpompi jatkaa hyvin alkanutta määrätietoista turvallisuustyötä pidemmälläkin aikajänteellä. Toivomme, että laatimamme turvaopas paperisena tai sähköisenä versiona tavoittaisi mahdollisimman monen Savonian opiskelijoista ja työntekijöistä sekä lukijat saisivat oppaasta konkreettista hyötyä arjen turvallisuusasioihin. Jatkossa saman kaltaisia toimintoja, kuten turvaopasta ja turvallisuustapahtumia, voi jalkauttaa muihin korkeakouluihin ja jopa yrityksiin tai muihin vastaaviin organisaatioihin.

LÄHTEET

Arvilommi J. 2016. *Pelastussuunnitelma Koy Technopolis Microkatu 1.*

Castren, M., Korte, H. & Myllyrinne, K. 2017. *Toiminta ensiapu tilanteessa.* www-dokumentti. Terveyskirjasto. Duodecim.

https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00004#s4.
6.9.2018.

Eagly, A. & Chaiken, S. 1993. *Yksinkertainen asennemalli.* Teoksessa Waittinen, M. 2017. *Pelastustoiminnan turvallisuusviestinnän käsikirja.* Suomen Palopäällystö Liitto. Helsinki.

Etra. *Poistumisopasteet jälkivalaisevat.* www-dokumentti.

<http://tuotteet.etra.fi/fi/g2398339/poistumisopasteet-jalkivalaisevat>. 2.8.2018.

Forsell, S. 2009. *Osaamiskartoituksesta osaamisen kehittämiseen: Tapaustutkimus teollisuusyrityksen osaamisen kehittämisprosessista.* Opinnäytetyö. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta

Heikkilä, T. 2008. *Tilastollinen tutkimus*, 7. painos. Edita Prima. Helsinki

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. *Tutki ja kirjoita*, 22. painos. Bookwell. Porvoo.

Helsingin pelastuslaitos. *Turvallisuusviestintä.* www-dokumentti.

<https://www.hel.fi/pela/fi/Onnettomuuksien+ehkaisy/turvallisuusviestinta/>. 9.3.2018.

Huotari, A. 2015. *Kaikkien tulee hallita ensiaputaidot.* www-dokumentti.

<https://www.terve.fi/artikkelit/74011-kaikkien-tulee-hallita-ensiaputaidot> 2.8.2018.

Huotari, J. & Salmikangas, E. *Projektihallinnan perusteet Johdanto, määritelmät.* Oppimateriaali. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

http://homes.jamk.fi/~huojo/opetus/IIZT4010/IIZT4010_2.pdf. 15.8.2018.

Hätäkeskuslaitos. *Hätänumero 112*. www-dokumentti.

https://www.112.fi/hatanumero_112. 5.9.2018.

Kanta-Hämeen pelastuslaitos. *turvallisuusviestintä*. Powerpoint-esitys.

<https://slideplayer.fi/slide/11332966/>. 26.10.2018.

Kekki, T. 2014. *Turvallisuuden monet käsitteet - Näkökulmia yhteiskunnan ja yksilön turvallisuuteen*. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Tammerprint Oy. Tampere.

Kokki E. 2011. *Palokuolemat ja ihmisen pelastamiset tulipaloissa 2007-2010*.

Pelastusopiston julkaisuja. B.sarja: Tutkimusraportit 3/2011. Kuopio.

Kopra, P. 2012. *Turvallisuusviestintä*. PowerPoint-esitys. Länsi-Uudenmaan

pelastuslaitos. <https://www.lup.fi/download/noname/%7BD5B93F8A-8282-4D0C-812A-655B005C8DBC%7D/17592>. 14.5.2018.

Kotimaisten kielten keskus. Kielitoimiston sanakirja. www-dokumentti.

<https://www.kielitoimiston-sanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>. 7.2.2018.

Lapin ammattikorkeakoulu 2018. *Viirinkankaan toimipisteen turvaopas*. www-dokumentti.

<https://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/LAPIN%20AMK%20Turvaopas%20Rovaniemi%20Viirinkangas.pdf>. 1.7.2018.

Lapin pelastuslaitos. Turvallisuusviestintä. www-dokumentti.

<http://www.lapinpelastuslaitos.fi/onnettomuuksien-ehkaisy/turvallisuusviestinta>. 27.2.2018.

Leinonen, J. 2012. *Turvallisuusviestinnän kohderyhmät sosiaalisessa mediassa*. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Tampere.

Lindfors, E. Somerkoski, B. Kärki, T. & Kokki, E. 2017. *Perusopetuksen oppilaiden turvallisuusosaamisesta*. Teoksessa Kallio, M. Juvonen, R. & Kaasinen, A. (toim.)

Jatkuvuus ja muutos opettajakoulutuksessa. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja. Ainedidaktisia tutkimuksia 12. Helsingin yliopisto. Helsinki. 109-126.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos. *Turvallisuus on pieniä tekoja arjessa*. Turvaopas. www-dokumentti. <https://www.lup.fi/download/noname/%7BB760C1FE-739B-4718-89EC-9AF35AE8D4D7%7D/16633>. 4.3.2018.

Metropolia. *Turvallinen opiskelu ja työpaikka*. www-dokumentti. <https://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/turvallisuus/>. 25.6.2018.

Mäkinen, K. 2007. *Organisaation strateginen kokonaisturvallisuus*. Edita Prima. Helsinki.

NouHätä!. *Pitkä oppitunti*. Powerpoint-diat. 15.5.2018 http://nouhata.fi/wp-content/uploads/Diat_pitka_290216.pptx

Onnettomuustutkintakeskus 2014a. *Tutkintaselostus 15/2014. Kouluopalo Kouvolassa 11.2.2014*. Y2014-01. Helsinki.

Onnettomuustutkintakeskus 2014b. *Tutkintaselostus 14/2014. Kerrostalopalo Turussa 17.3.2014*. Y2014-02. Helsinki.

Opetushallitus 2015. *Opetustoimen turvallisuusopas*. www-dokumentti. http://www.oph.fi/opetus-toimen_turvallisuusopas/turvallisuuden_edistaminen/viestinta/turvallisuusviestinta. 4.12.2017.

Opetushallitus. *Ensiapu*. www-dokumentti. https://www.edu.fi/turvallisuus_ja_liikenne/turvanetti/yksilon_ja_yhteiskunnan_turvallisuus/koti_ja_vapaa-aika/ensiapu. 13.9.2018.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2015. *Viestintäopas*. Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston julkaisuja 1/2015.

Pelastuslaki 379/2011.

Perkiö J. 2014. *Turvallisuuden toimintaohjeet - Tornion kauppakadun toimipiste.*

Lapin ammattikorkeakoulu. www-dokumentti.

<https://julkiset.lapinamk.fi/DropOffLibrary/LapinAMK%20Tornio%20Kauppakatu%20turvallisuusohje%2019102014.pdf>. 3.7.2018.

Pirkanmaan pelastuslaitos. *Toimintaohje tulipalon sattuessa.* www-dokumentti

http://pirkanmaanpelastuslaitos.fi/js/upload/1447237473_Toimintaohje%20tulipalon%20sattuessa.pdf. 2.3.2018.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitos 2012. *Joka kodin turvaopas.* PunaMusta. Joensuu.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitos. *Turvallisuuskoulutus.* www-dokumentti.

<http://www.pkpelastus-laitos.fi/koulutus>. 2.3.2018.

Puolustusministeriö 2016. *Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia.*

Kirjapaino Keili. Helsinki.

Rekola, H. Itkonen, P. & Saine-Kottonen, A. 2017. *Helsingiläisten yläkoululaisten turvallisuusosaamisesta ja turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden mittaaminen.*

Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen julkaisuja 1/2017.

Sisäasiainministeriö 2012. *Pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategia.* www-

dokumentti. http://www.pelastustoimi.fi/download/41800_pelastustoimen-turvallisuusviestinnan-strategia-22-5-2012.pdf?c0016d310f5bd488. 6.3.2018.

Sisäministeriö 2014. *Väestön käsitykset ja tiedot pelastustoimesta.* TNS Gallup. www-

dokumentti. <http://www.pelastustoimi.fi/turvatieoa/gallup-2014>. 26.3.2018.

Sisäministeriö 2016. *Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi – pelastustoimen strategia*

vuoteen 2025. Sisäministeriön julkaisuja 18/2016. Helsinki.

Sisäministeriö s.a.a. *Onnettomuuksien ehkäisy on yhteispeliä.* www-dokumentti.

<https://intermin.fi/pelastustoimi/onnettomuuksien-ehkaisy>. 14.4.2018.

Sisäministeriö s.a.b. *Turvätietoa*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa>. 4.3.2018.

Sisäministeriö s.a.c. *Kiireellisissä hätätilanteissa soita 112*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa/toimi-oikein-hatatilanteessa/hatatilanteessa-soita-112>. 2.8.2018.

Sisäministeriö s.a.d. *Toimi oikein hätätilanteessa*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa/toimi-oikein-hatatilanteessa>. 29.9.2018.

Sisäministeriö. s.a.e. *Toiminta tulipalossa*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa/toimi-oikein-hatatilanteessa/toiminta-tulipalossa>. 14.4.2018.

Sisäministeriö s.a.f. *Tulipalon vaarallisuus*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa/ehkaise-palon-syttyminen/tulipalon-vaarallisuus> 14.4.2018.

Sisäministeriö s.a.g. *Palokuolemat*. www-dokumentti.

<http://www.pelastustoimi.fi/turvätietoa/ehkaise-palon-syttyminen/tulipalon-vaarallisuus/palokuolemat>. 5.9.2018.

Sisäministeriön asetus palovaroittimen sijoittamisesta ja kunnossapidosta 239/2009.

Suomen Palopäällystöliitto 2018. *Pelastusalan arvot*. www-dokumentti.

https://www.sppl.fi/tietoa_meista/toimintaa_ohjaavat_asiakirjat/arvot. 26.2.2018.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. *Turvallisuuskävely*. www-dokumentti.

<http://www.spek.fi/Suomeksi/Turvätietoa/Paloturvallisuus/Tyopaikalla/Turvallisuuskavely>. 13.4.2018.

Suomen punainen risti 2015a. *Ensiapuohjeet 2015*. Painotalo Plus Digital. www-dokumentti.

https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/uudet_ensiapuohjeet_2016_0.pdf. 26.2.2018.

Suomen punainen risti 2015b. *Elvytysohjeet 2016*. www-dokumentti.

https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/elvytysohjeet_2016_suomi.pdf. 26.2.2018.

Suopajärvi L. 2013. *Opas projektiarviointiin*. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

<https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=a6d01dd9-baad-408a-a6fb-5e131cf74ef5>. 15.8.2018.

Tampereen aluepelastuslaitos 2010. *Toimintasääntö*. www-dokumentti.

<http://pirkanmaanpelastuslaitos.fi/files/1395903627.pdf>. 7.3.2018.

Timonen T. 2017. *Alkusammutuskoulutus – opas tehokkaan ja turvallisen alkusammutuksen opettamiseen*. Suomen Palopäälystöliitto. Helsinki.

Tukes 2013a. *Symboli: pääkallo ja ristikkäiset luut*. www-dokumentti.

<http://www.kemikaalineuvonta.fi/Documents/clp/pdf-dokumentit/GHS06.pdf>. 2.8.2018.

Tukes 2013b. *Symboli: terveysvaara*. www-dokumentti.

<http://www.kemikaalineuvonta.fi/Documents/clp/pdf-dokumentit/GHS08.pdf>. 2.8.2018.

Tukes 2015. *CLP-aikataulut ja siirtymäajat*. www-dokumentti.

<http://www.kemikaalineuvonta.fi/fi/Saadosalue/CLP/Siirtymaajat/>. 2.8.2018.

Turun ammattikorkeakoulu 2016. *Varoita, ilmoita, toimi! – Turun ammattikorkeakoulun turvallisuusohje*. www-dokumentti.

https://www.turkuamk.fi/media/filer_public/2016/08/22/turvallisuusohje_nettiin.pdf

5.7.2018.

Turvanasi. *Turvaopasteet*. www-dokumentti. [https://turvanasi.fi/tuote-](https://turvanasi.fi/tuote-osasto/alkusammutus/turvaopasteet/)

[osasto/alkusammutus/turvaopasteet/](https://turvanasi.fi/tuote-osasto/alkusammutus/turvaopasteet/). 2.8.2018.

Venhovaara, P. *Turvallisuusviestintä osana ammattikorkeakouluopiskelijoiden opetussuunnitelmaa*. Sähköpostiviesti. 30.1.2018.

Viinamäki, N. 2013. *Turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arviointi*. Opinnäytetyö. Pelastusopisto. Kuopio.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Gummerus kirjapaino. Jyväskylä.

Waittinen, M. 2017. *Pelastustoiminnan turvallisuusviestinnän käsikirja*. Suomen Palopäällystö Liitto. Helsinki.

LIITE 1

Kysely turvallisuustiedosta ja -asenteista

Tämä kysely on osa kohdennettua turvallisuusviestintää AMK opiskelijoille-nimistä opinnäytetyötä. Kyselyllä selvitetään kohderyhmän turvallisuustietoja ja asenteita.

Taustatiedot

- A. Sukupuoli
- a. mies
 - b. nainen
 - c. muu
- B. Ikä _____
- C. Koulutusala _____

Omat turvallisuusasenteet. Ympyröi sopivin vaihtoehto.

- Kuinka hyväksi koet oman turvallisuusosaamisesi?
 - A. Erittäin huono
 - B. Huono
 - C. Kohtalainen
 - D. Hyvä
 - E. Erittäin hyvä
- Kuinka tärkeänä pidät omaa turvallisuuttasi?
 - A. En pidä tärkeänä
 - B. Jokseenkin tärkeänä
 - C. Kohtalaisen tärkeänä
 - D. Tärkeänä
 - E. Erittäin tärkeänä

Turvallisuuteen liittyviä väittämiä ja kysymyksiä. Ympyröi oikea vaihtoehto

- Alkusammutinta saa käyttää vain henkilö, joka on saanut siihen koulutuksen.
 - A. Kyllä
 - B. Ei
- Kodin sähkölaitteita voi sammuttaa vedellä.
 - A. Kyllä
 - B. Ei
- Yleinen kulkureitti rakennukseen on myös aina paras poistumisreitti
 - A. Kyllä
 - B. Ei
- Onko pikapalopostit tarkoitettu vain palokunnan käyttöön?
 - A. Kyllä
 - B. Ei

5. Kerrostalon porraskäytävässä saa varastoida polkupyörää?
 - A. Kyllä
 - B. Ei
6. Pelastustielle saa pysäköidä.
 - A. Kyllä
 - B. Vain lyhytaikaisesti
 - C. Ei
7. Kuinka maallikkoelvytys tapahtuu? Valitse oikea vaihtoehto.
 - A. 30 painallusta ja 2 puhallusta
 - B. 15 painallusta ja 2 puhallusta
 - C. 5 puhallusta ja 15 painallusta
8. Tajuttomalla henkilöllä tärkein henkeä pelastava ensiaputoimenpide on?
 - A. Hengitysteiden avoimuuden varmistaminen
 - B. Henkilön jalkojen nostaminen koho asentoon
 - C. Pulssin kokeileminen
9. Kuka vastaa siitä, että asunnossa on palovaroitin, joka on toimintakuntoinen?
 - A. Alueen pelastuslaitos
 - B. Isännöitsijä
 - C. Asukas
10. Kuinka monta palovaroitinta tulisi vähintään olla 70m² asunnossa?
 - A. 1
 - B. 2
 - C. 3
11. Olet asunnossa kerrostalon viidennessä kerroksessa ja kuulet palovaroittimen äänen rappukäytävästä. Katsot rappukäytävään ja siellä haisee selvästi savulle. Valitse paras tapa toimia.
 - A. Poistu asunnosta rappukäytävän kautta ulos
 - B. Jää asuntoon odottamaan ja sulje ovi rappukäytävään
12. Olet menossa kouluun ja tentti on alkamassa 15 minuutin päästä. Huomaat kadun toisella puolella maassa makaavan ihmisen, miten toimit.
 - A. Kävelet ohi
 - B. Kävelet ohi, mutta teet hätäilmoituksen
 - C. Menet tarkistamaan henkilön tilan, soitat tarvittaessa hätänumeroon ja annat tarvittavaa ensiapua

Merkit, kirjoita mitä kyseinen merkki tarkoittaa

Avoimia kysymyksiä, vastaa kysymyksen alle

Mikä on mielestäsi suurin omaan turvallisuuteesi liittyvä turvallisuusuhka?

Mistä turvallisuuteen liittyvästä aiheesta toivoisit saavasi koulutusta?

LIITE 2

Turvaopas

YLEINEN
HÄTÄNUMERO

112

Pelastuslaki velvoittaa jokaista, joka huomaa tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään parhaan kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

Turvallisuus on yhteinen asiaamme. Toimivalla yhteistyöllä ja jokaisen omilla pienillä teoilla voidaan pienentää sekä onnettomuuden syntymisen riskiä, että onnettomuudessa aiheutuvia vahinkoja.

Tämän pienen oppaan tavoitteena on saada sinut tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään erilaisia riskejä sekä kotona sekä oppilaitoksessa. Lisäksi opas antaa ohjeita, miten toimitaan oikein erilaisissa hätätilanteissa.

Toimi esimerkillisesti ja auta aina apua tarvitsevaa.

Mikäli huomaat läheltäpiti-, vaara-, hätä- tai uhkatilanteen ilmoita niistä viipymättä Savonian henkilökuntaan kuuluvalla. Mikäli huomaat jonkun henkilön käyttäytyvän uhkaavasti, itsetuhoisesti tai muuten poikkeavasti kerro ja keskustele huomioistasi Savonian henkilökuntaan kuuluvan kanssa.

HÄTÄILMOITUS

***Tulipalon, sairaskohtauksen,
väkivallan tai onnettomuuden sattuessa***

SOITA YLEISEEN
HÄTÄNUMEROON

112

Kun teet hätäilmoituksen:

1. Rauhoitu ennen soittamista.
2. Arvioi tilanteen luonne ja laajuus; kerro lyhyesti, mitä on tapahtunut ja missä on tapahtunut.
2. Kerro nimesi ja anna tarkka osoite sekä puhelinnumero ja kunta josta soitat.
4. Vastaa kysymyksiin ja noudata ohjeita.
5. Sovi opastus hätäkeskuksen kanssa, mikäli se on mahdollista.
6. Sulje puhelin vasta kun saat siihen luvan.
7. Järjestä opastus sovittuun paikkaan ja huolehdi, että kulkureitti on avoin.
8. Soita hätänumeroon uudelleen, mikäli tilanne muuttuu oleellisesti.

Huom!

- » Jos hätänumero on hetkellisesti ruuhkautunut - **älä sulje puhelinta!** Kuulet nauhoitteen, jossa kehoitetaan odottamaan hetki linjalla.
- » Hätäpueluihin vastataan mahdollisimman nopeasti ja aina soittamisjärjestyksessä.
- » Et tarvitse koskaan suuntanumeroa.
- » Hätäpuhelu on maksuton.
- » **Älypuhelimeen ilmaiseksi ladattava 112-sovellus auttaa onnettomuuspaikan paikantamisessa.**

Savonian kampusten osoitteet

- **OPISTOTIEN KAMPUS,** *Opistotie 2, 70200 KUOPIO*
- **MICROKADUN KAMPUS,** *Microkatu 1, 70210 KUOPIO*
- **VARKAUDEN KAMPUS,** *Opiskelijankatu 3, 78210 VARKAUS*
- **IISALMEN KAMPUS,** *Haukisaarentie 2, 74130 IISALMI*
- **MUSIIKKI JA TANSSI,** *(Musiikkikeskus) Kuopionlahdenkatu 23 C, 70100 KUOPIO*

**Savonian kampusten kokoontumispaikat
on merkitty tällä opasteella:**

» Kokoontumisopaste

Tapaturman tai sairauskohtauksen sattuessa

- » selvitä mitä on tapahtunut
- » tarkista onko henkilö tajuissaan? hengittääkö?
- » yritä herätellä ravistelemalla ja puhuttelemalla
- » käynnistä henkilön ensiapu tai paineluevitys.

SOITA NUMEROON

112

Aseta puhelin kaiutintoiminnolle ja jatka auttamista.

1. JOS POTILAS ON TAJUTON JA HENGITTÄÄ

- » Avaa hengitystiet kohottamalla potilaan leukaa ylös ja taivuttamalla potilaan päätä taaksepäin.
- » Katso liikkuuko potilaan rintakehä.
- » Tunnustele ja kuuntele ilmanvirtausta potilaan suusta ja sieraimista.
- » Aseta hengittävä potilas kylkiasentoon ja seuraa potilaan tilaa. Suojaa kylmältä. Älä jätä yksin.

2. JOS POTILAS EI HENGITÄ

Aloita painelu-puhalluselvitys

- » **Hae tai pyydä paikallaolijoita hakemaan defibrillaattori, mikäli se on mahdollista.**
 - *Laite antaa täsmälliset toimintaohjeet, joiden avulla myös kokematon käyttäjä pystyy toiminaan.*
 - *Et pysty satuttamaan potilasta defibrillaattorilla.*
 - *Noudata laitteen antamia ohjeita.*
- » **Aseta toisen kämmenen tyvi keskelle rintalastaa ja toinen käsi kädenselän päälle.**
- » **Paina rintalastaa kohtisuoraan alaspäin 30 kertaa käsivarret suorina niin, että rintakehä painuu 4-5 cm.**
- » **HUOM!** Jos kyseessä on lapsi, aloita 5 puhalluksella.
- » **Kohota leuka ylös, taivuta päätä taakse sekä sulje sieraimet peukalolla ja etusormella.**
- » **Paina huulesi potilaan suulle ja puhalla kaksi rauhallista puhallusta keuhkoihin ja seuraa samalla rintakehän liikkumista.**
- » **Jatka painelu- ja puhalluselvitystä rytmillä 30 painallusta ja 2 puhallusta**
 - *Jatka kunnes apu saapuu paikalle tai voimasi loppuvat.*
 - *Älä keskeytä elvytystä, ellei potilas osoita virkoamisen merkkejä.*

» Diabetesmerkki

» Epilepsiamerkki

VERENVUOTO

- » **Runsas ulkoinen tai sisäinen verenvuoto aiheuttaa nopeasti sokin.**
- » **Runsas ulkoinen verenvuoto on pysäytettävä mahdollisimman nopeasti.**
 - *Kohota raaja pystyasentoon.*
 - *Aseta potilas pitkälle, tyrehdytä vuoto esim. vaatteella ja paina vuotokohtaa.*
 - *Laita vuotokohtaan paineside, jos vuoto jatkuu.*
 - *Jos vuoto ei edelleenkään lakkaa, aseta vuotokohdan yläpuolelle kiristysside Soita numeroon 112.*

SOKKI

- » **Sokki on verenkierron häiriötila, joka voi johtua esim. runsaasta verenvuodosta.**
- » **Sokin oireita ovat mm. kalpea ja kylmähikinen iho, sekavuus, nopea pulssi sekä ärtyisyys ja käsittelyarkuus.**
 - *Aseta potilas pitkälle.*
 - *Tarkkaile hengitystä.*
 - *Tyrehdytä ulkoiset verenvuodot.*
 - *Kohota potilaan jalat.*
 - *Rauhoita potilasta keskustelemalla.*
 - *Älä anna juomaa tai ruokaa, vaikka potilas niin pyytäisi.*
 - *Soita numeroon 112.*
 - *Odota ambulanssia.*

ENSIAPUVÄLINEET

» Seuraavat kilvet opastavat ensiapuvälineille:

» Ensiapupiste

» Ensiapupisteelle
opastava kilpi

» Defibrillaattori

ALKUSAMMUTUS

- » Tehokas alkusammutus on kansalaistaito, jota voi tarvita kotona, loma-asunnolla, koulussa, töissä tai liikenteessä.
- » Alkusammutuksen avulla voit ehkäistä tulipalon aiheuttamat vahingot tai vähentää niitä merkittävästi.
- » Alkusammuttimien ja ensiapupisteen sijainti on julkisissa tiloissa merkitty selvästi kattoon ja seinään kiinnitetyin kilvin.
- » *Seuraavat kilvet opastavat alkusammuttimille:*

» Käsiammutin

» Pikapaloposti

Sammutuspeite

» Alkusammuttimelle opastava kilpi

POISTUMINEN HÄTÄTILANTEESSA

POISTUMINEN

- » Rakennuksissa on vähintään kaksi erillistä uloskäyntiä eli poistumisreittiä.
- » Poistumisreitti johtaa ulos tai muulle paloilta turvalliselle alueelle.
- » Tilojen käyttäjien tulee osaltaan huolehtia poistumisreittien kulkukelpoisuudesta.
- » Reitin ulos rakennuksesta löydät seuraamalla vihreitä poistumisopasteita.
- » Poistuminen tapahtuu ennalta sovituille kokoontumispaikoille.

MILLOIN POISTUTAAN?

- » Palohälytyksen kuuluessa
- » Havaitaan tulipalo
- » Sisäisen kuulutuksen johdosta
- » Viranomaisen määräyksestä
- » Uhkatilanteessa
- » Joku muu poistumisen vaativa syy

» Poistumisopaste

» Kokoontumisopaste

TULIPALON SATTUESSA

1. Pelasta ja varoita

- Säilytä malttisi. Toimi rauhallisesti ja harkiten mutta kuitenkin ripeästi.
- Pelasta ja varoita välittömässä vaarassa olevia. Älä kuitenkaan saata itseäsi hengenvaaraan.

2. Sammuta

- Yritä sammuttaa palo tai rajoittaa sitä alkusammutusvälineillä, kun palo on vielä hallittavissa.

2. Hälytä apua

- Tee hätäilmoitus soittamalla hätänumeroon 112 tai painamalla paloilmoinpainiketta. Soita aina hätänumeroon turvallisesta paikasta myös paloilmoinpainikkeen painamisen jälkeen.

4. Rajoita

- Sulje ovet ja ikkunat perässäsi

5. Opasta

- Opasta tai järjestä pelastushenkilöstön opastus paikalle

» Paloilmoinpainike

POISTU JA SIIRRY MERKITYLLE
KOKOONTUMISPAIKALLE.
OLE APUNA PYYDETTÄESSÄ.

TIETOTURVALLISUUS

- » Käytä harkintaa henkilötietojesi käsittelyssä. Harkitse, mitä henkilötietoja luovutat ja kenelle.

TURVALLISUUS KOTONA

PALVAROITIN

- » Tulee olla jokaisessa huoneistossa lakisääteisesti.
- » 1 palovaroitin/alkava 60m² (Suositus kuitenkin 1 palovaroitin/huone).
- » Testaa kuukausittain ja vaihda patteri vuosittain, esim. 11.2.
- » Vaihda kokonaan uusi palovaroitin 10 vuoden välein.

SÄHKÖLAITTEET

- » Puhdista sähkölaitteet liasta ja pölystä säännöllisesti.
- » Kytke laitteet pois verkkovirrasta, jos et käytä niitä.
- » Erilaiset laturit saattavat kuumentua voimakkaasti ja aiheuttaa tulipalon.

KYNTTILÄT JA TUPAKOINTI

- » Älä sijoita kynttilöitä palavan materiaalin lähelle.
- » Kynttilän alusta tulee olla palamatonta materiaalia.
- » Älä sijoita pieniä tuikkuja liian lähelle toisiaan. Suositus etäisyys toisistaan min. 5 cm.
- » Ulkotulia ei saa sijoittaa sisälle tai parvekkeelle.
- » Tupakointi sisätiloissa tai parvekkeella luo tarpeettoman tulipalon syttymisriskin.
- » Mikäli kuitenkin sytytät tupakan, muista asianmukainen, palamaton sekä kannellinen tuhka-astia.

SAUNA

- » Vain saunomiskäyttöön
- » Älä kuivaa pyykkejä tai muita tekstiilejä saunassa

POISTUMINEN HUONEISTOSTA

- » Kerros- rivi- ja omakotitaloissa poistuminen on järjestetty poistumisreitit sekä varatien avulla.
- » Varatie voi olla esimerkiksi ikkuna tai kerrostaloissa parveke.
- » Kerrostaloissa poistumisreitti on porrashuone.
- » Pidäthän omalta osaltasi huolen siitä, että porrashuoneessa ei säilytetä mitään ylimääräistä tavaraa ja poistumisreitit pysyvät avoimina.
- » Savuiseen porrashuoneeseen ei koskaan saa mennä!
- » Mikäli omassa asunnossani ei ole paloa, niin tällöin turvallisinta on pysytellä omassa asunnossa ja tehdä itsensä näkyväksi parvekkeella.

PELASTUSTIE

- » Pelastustie on ajotie, jota käyttäen hälytysajoneuvot pääsevät hätätilanteessa riittävän lähelle rakennusta.
- » Pelastustielle ei saa pysäköidä autoja, kasata lunta, laittaa istutuksia eikä mitään muutakaan liikennettä estävää.
- » Taloyhtiö ja sen asukkaat voivat vaikuttaa palokunnan toimintamahdollisuuksiin ja asukkaiden turvallisuuteen huolehtimalla siitä, että pelastustiet pysyvät aina vapaana.
- » *Pelastustie on aina merkitty tekstillisellä lisäkilvellä:*

Pelastustie

EHKÄISE VAARATILANTEITA

- » Noudata yleistä siisteyttä ja järjestystä.
- » Pidä huoli henkilökohtaisista tavaroistasi ja pidä arvokkaat tavarat poissa näkyviltä.
- » Noudata turvallisuusohjeita ja huomioi myös muut käyttäjät.
- » Tutustu vahinko- ja vaaratilanteiden varalta annettuihin toimintaohjeisiin.
- » Käytä toiminnassa vaadittavia henkilösuojaimeja.
- » Ilmoita epäilyttävästä toiminnasta opettajallesi/ henkilökunnalle.
- » Noudata tietoturvasta annettuja ohjeita
- » Ilmoita viallisista laitteista/ välineistä opettajallesi/ henkilökunnalle/ turvallisuuspäällikölle.
- » Ilmoita onnettomuus ja läheistä piti – tapauksista opettajallesi/ henkilökunnalle/ turvallisuuspäällikölle.

Huom!

- » Tutustu myös Savonian kriisitoimintaohjeeseen. **Löydät sen Repusta.**

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

Turvaopas

YLEINEN
HÄTÄNUMERO

112

LIITE 3

**Oppitunnin suunnittelupohja
(esimerkki)**

1. Kyselylomakkeen täyttäminen (kyselylomake tulee valmiina)
2. Aloitus/motivointi
 - Aiheen esittely
 - Esimerkiksi video onnettomuudesta, ota huomioon kohderyhmä
 - Koulutuksen tavoitteet
 - Lyhyt keskustelu tämänhetkisistä oman elämän riskeistä ja vaaroista
3. Kodin turvallisuus
 - Sähkölaitteet
 - Kiuas
 - Palovaroin
 - Poistuminen esim. kerrostalosta
4. Alkusammutus
 - Sammutintyypit
 - Ppp
 - Sammutuspeite
 - Sammuttimen käyttö teoriassa
 - Sammuttimen soveltuvuus tietynlaiselle palolle
5. Hätäilmoitus
 - Hätänumero
 - Hätäilmoituksen tekeminen
 - Avunsaannin viive
6. Poistuminen
 - Poistumisreitit
 - Poistumisopasteet
 - Milloin poistutaan?
 - Kokoontumispaikka
7. Luennon lopussa koulutettavien alaan liittyvää turvallisuusviestintää
 - Turvallisuus näkemys omaan alaan liittyen
 - Opiskelutilojen/työtilojen huomiointi
 - Tulevan ammatin tuoma vastuu turvallisuusasioissa

KOULUTUKSESSA ON KÄYTÄVÄ ILMI KAIKKI EDELLÄ MAINITUT ASIAT!

LIITE 4

SAVONIA turvallisuuspäivä 20.4.2017

Kiitos paljon, että saimme järjestää tapahtuman ja samalla saatiin arvokasta aineistoa opinnäytetyöhömmö sekä oppilaamme saivat kokemusta kouluttamisesta. Pirjo Venhovaaran kanssa oli erittäin mukava järjestää ja suunnitella kyseistä tapahtumaa ja minulla oli jatkuvasti sellainen olo, että meitä ja meidän antamaa koulutusta arvostettiin. Lupasin kirjata ylös huomioita ja tunnelmia omasta ja Pelastusopiston muiden opiskelijoiden puolesta.

Omat huomioni päivästä liittyvät ensisijaisesti koulutettavien heikkoon osallistumisprosenttiin. Odotimme, että pääsemme kouluttamaan yli 200 opiskelijaa turvallisuuskävelyiden ja luentojen muodossa ja tämän lisäksi olimme varautuneet kouluttamaan vähintään saman määrään oppilaita iltapäivän alkusammutusrasteilla. Ilmeisesti syystä tai toisesta tiedottaminen ja tiedon kulku on pettänyt Microkadun kampuksella. Esimerkiksi minulle yksi teidän opiskelija kertoi, että oppilaiden keskuudessa vallitsi epätietoisuus koko turvallisuuspäivästä, koska heidän lukujärjestykseen merkatut tunnit oli sisällytetty kurssiin, joka oli käyty jo viime vuoden puolella ja arvosanat oli annettu kyseisestä kurssista jo viime vuoden joulukuussa. Oppilaanne kertoi, että paikalle olisi tullut heidän kurssiltaan enemmänkin osallistujia, jos tiedottaminen olisi ollut selkeämpää.

Toisena yleisenä huomiona, joka liittyy turvallisuuteen, nostaisin esille paloilmoitinpainikkeet joista ei lähde hätäkeskukseen hälytystä. Nämä pitäisi ehdottomasti paikantaa ja estää epäselvyyden tapahtuminen. Painikkeet joista ei lähde hälytystä tulisi poistaa.

Kolmas huomio, jonka tein tutustumiskäynnillä, liittyy poistumisreitteihin B-rakennuksessa. Muutama ovi, jotka olivat poistumisreiteillä, oli laitettu tarra, jossa oli ehdoton kieltä käyttää kyseistä ovea. Tämänlaiset tarrat voivat poistumistilanteessa aiheuttaa sekaannusta, vaikka tarran tarkoitus onkin pelkästään kieltää normaaliaikana oven käyttö.

Kouluttajien puolesta tulleita huomioita ja palautteita:**S-rakennus**

Aulatilat (aulatila, jossa sijaitsee tulostuskone) lukitusjärjestelmiin tulisi kiinnittää huomiota, jotta alkusammuttimet olisivat kaikkien saatavilla. Ilmeisesti alkusammuttimia sijoitettu ovien taakse, joihin ei opiskelijoilla ole pääsyä.

Alimassa kerroksessa ollut palo-ovia teljettynä auki asentoon. Ovet ovat suljettu kierroksen aikana.

4 ja 5 kerroksessa ollut ripustettuna koristeita, jotka estävät alkusammutusopasteiden ja poistumisopasteiden näkyvyyden.

4 kerroksessa poistumisreitillä ovi, josta pääsee vain opettajan kulkutunnisteella.

Liikutettavia naulakoita ovien ja alkusammuttimien edessä.

Pikapaloposteissa ja alkusammutuskaapeissa oli niin sanottuja ”kuljetussuojia” paikoillaan ovenavauskahvan edessä (läpinäkyvä muovi lappu).

H-rakennus

Oppilaat aktiivisia ja halusivat jatkossakin vastaavanlaista koulutusta ja pyydettiin merkattavaksi pakolliseksi opetuksiksi.

Kaikkia pikapaloposteja ei saanut auki, joten suositellaan näiden tarkastamista.

Kokoontumispaikoille menemisestä epäselvyyttä, että milloin kokoonnutaan tilaan merkatulle kokoontumispaikalle ja jos jostain syystä nimettyä kokoontumispaikkaa ei voida käyttää niin mihin sitten mennään? Ohjeistus olisi hyvä käydä läpi ainakin henkilökunnan osalta.

D-rakennus

Laboratoriohallin palo-ovia pidetään auki asennossa ja ohjeistuksen mukaan viimeinen sulkee oven. Usein jää kuulemma ovi auki. Suositellaan miettimään parempaa toimintamallia.

Laboratoriotilan alkusammuttimien eteen on tuotu pöytä ja näin ollen sammuttimelle kulku ei ole esteetön. Lisäksi sammutin painaa 12kg ja tämän nostaminen pöydän yli on haasteellista.

Laboratoriotilan pikapalopostin ovi ei mahdu täysin aukeamaan.

Kouluttajat kehuivat oppilaiden ja opettajien kattavaa turvallisuustietämystä sekä hyvää asennetta turvallisuutta kohtaan.

Kaikkia tiloja koskevat asiat

Ovenkahvaan ripustettavat TILA TYHJÄ merkit olisi hyvä olla selkeästi erottuvia muista ilmoituksista ja julisteista. Suositellaan kirkkaan punaista väriä, joka poikkeaa reilusti SAVONIAN omista väreistä. Lisäksi henkilökunnan tietoisuudessa koskien TILA TYHJÄ merkkiin ja sen käyttöön oli puutteita.

Useampi ryhmä ymmärretysti otti kantaa pieneen osallistumisprosenttiin ja päivästä tiedottamiseen.

Ruokailua ja opettajien mukanaoloa sekä asennetta on kiitelty useamman ryhmän osalta.

Alkusammutus järjestettiin ilmeisesti tilan puutteen takia hieman syrjässä. Tämä saattoi vaikuttaa pieneen osanottajamäärään rasteilla.

Paloilmoituspainikkeet joista ei lähde hälytystä hätäkeskukseen täytyy poistaa.

Alkusammutukseen osallistujat

Alkusammutusrasteilla kävi yhteensä 14 oppilasta ja 5 henkilökuntaan kuuluvaa, joiden nimet alla. Hilikka Lassila, Pirjo Venhovaara, Juha Asikainen, Seppo Lyyra ja Merja Tolvanen.